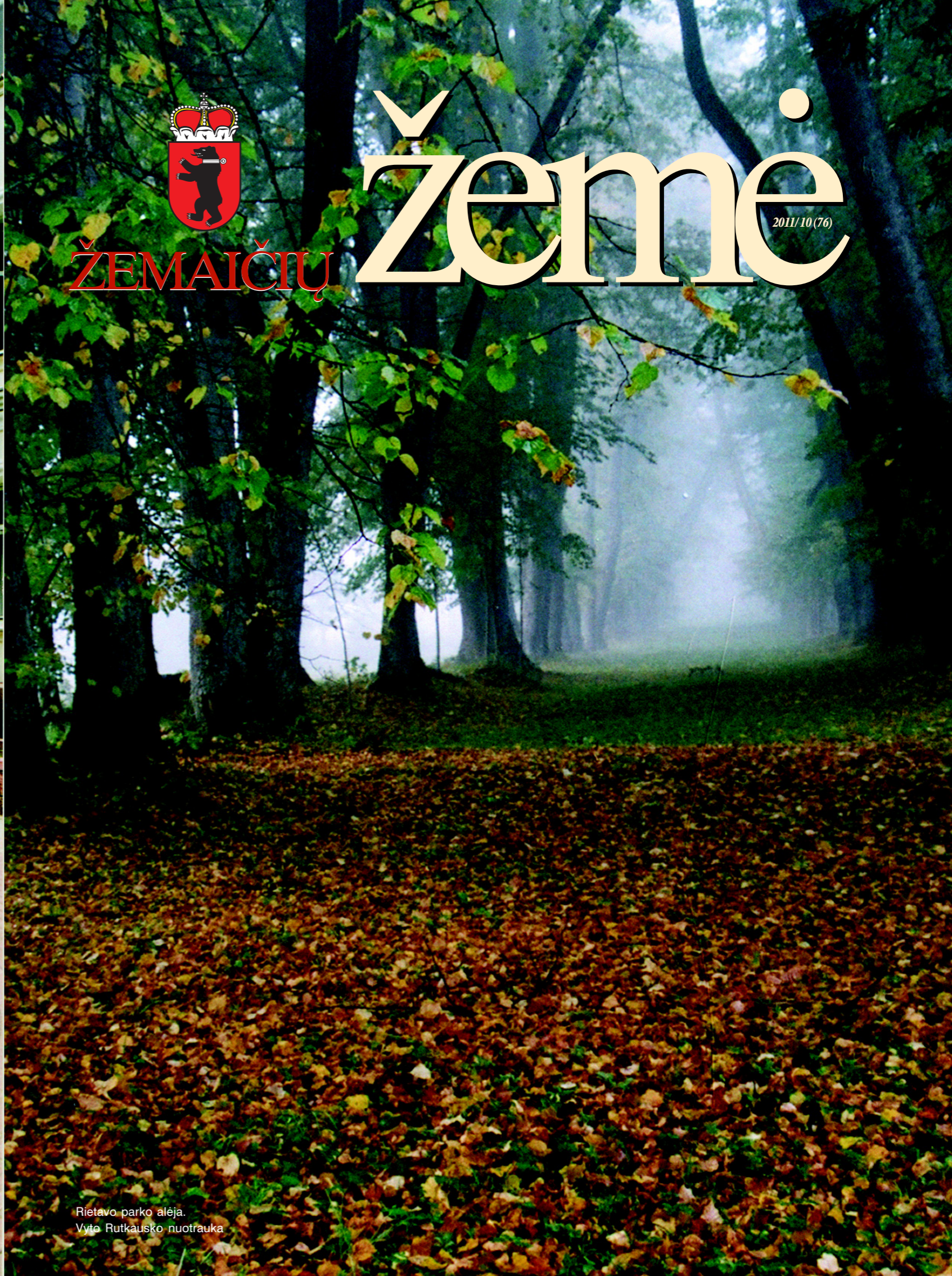

Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus
direktorius Vytas Rutkauskas prie paminklo
Mykolui Kleopui Oginskiui Maladečinoje (Baltarusija)
Danutės Mukienės nuotrauka

ŽEMAIČIŲ žemė 2011/10 (76)

Rietavo parko alėja.
Vyto Rutkausko nuotrauka

Rietavo parko fragmentas ir rietaviškių šventė. Vyto Rutkausko nuotraukos

Rietavo parko fragmentai. Vyto Rutkausko nuotrauka

ISTORIJA
KULTŪRA
MUZIEJAI
PAVELDAS
LITERATŪRA
SUKAKTYS

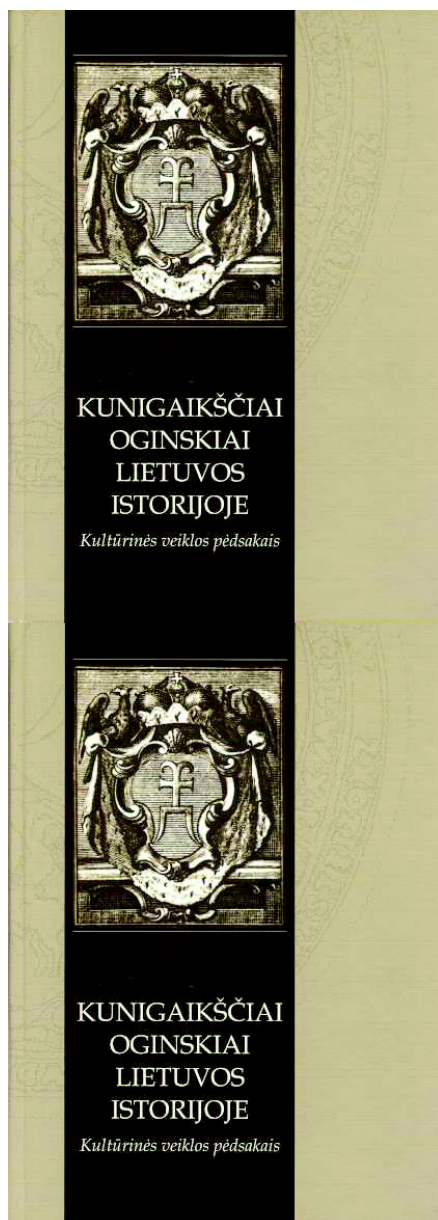
ŽEMAIČIŲ

Regėjuonu kultūreniu inicetivu cėtra, Žemaitiu akademėjės, Žemaitiu akademėnė jaunima korporacijės „Samogitia“ leidėnis

žemė

ž e m a i t i u ž e m ė

2011/10 (76)

- 2-9 / DANUTĖ MUKIENĖ. Oginskių fenomenas
10-13 / Šviečiamoji-koncertinė programa „Mykolo Kleopo Oginskio Polonezų kelias 2001“ (Programa skirta M. K. Oginskio 246-osioms metinėms paminėti. Rietavas – Darsūniškis – Salantai – Vilnius – Maladečina – Smurgainys – Minskas – Ivonič Zdroj – Užutrakis)
14-27 / DŽERVIENĖ TEKLĖ. „Juganas muokslā“
28-31 / DŽERVIENĖ TEKLĖ. „Žudė ėr žmuogaus lėkėms“. Žemaitėškė eilieraštė: „Vėinatvė“, „Klausėms“, „Žmuogos ėr laiks“, „Praregiejėms būn skaudos“, „Laukėms“, „Vėinmetems“, „Ėno par pėiva“, „Laukėms“, „Apsėlonkėms gimtėnie“, „Pėlalės kalns“
32-33 / ŽELVĪTĖ DANGUOLĖ. „Rodou“
34 / RUTKAUSKS VĪTS. Rėitavs. Portėgrapėjės

REGĖJUONU KULTŪRENIU INICETĪVU CĖNTRÓS.

LEIDĖNI SODARĖ, MAKETAVA
REDAKTUORĖ Mukienė Danutė.

ŽORNALA REDAKCĖNĖ TARĪBA: Butrėms
Aduoms, Daujuotitė Vėktuorėjė,
Kelmėckātė Zita, Sungailienė Loreta,
Mukienė Danutė.

Žornals parėngts igėvendėnont
kultūreni pruojektā
„ELEKTRUONĖNIS ŽORNALAS
„ŽEMAITIU ŽEMĖ“ 2011“.

Pruojektā rem LIETOVUOS SPAUDUOS,
RADĖJĖ ĖR TELEVIZĖJĖS RIEMĖMA
FONDS.

ISSN 1392-2610.

Regėjuonu kultūreniu inicetivu cėntros,
Vilniaus g. 22, LT-01119 Vilnius.
Tel./faksos (8 ~ 5) 261 9670,
El. p. zemaiciu@gmail.com.
<http://www.samogit.lt>.
Žornals prenumeroujėms.
Spausdėna AB „Lietuvos ryto spaustuvė“.

OGINSKIŲ FENOMENAS

PARENGĖ DANUTĖ MUKIENĖ

Vis mažiau, kodėl šiandien dažnas iš mūsų vis dažniau mintimis nuklysta į tą epochą, apie kurią jau galima skaityti tik knygose ir sužinoti iš kino filmų. Žmonių, kurie galėtų papasakoti apie tą laiką, kai gyveno savo dvarus įsigiję, juos pasistatę, didingus Rietavo, Plungės ir daugelio kitų miestelių ir miestų bažnyčių bokštus į dangų kėlę kunigaikščiai Oginskiai, taip pat jau seniai gyvų nelikę. Oginskiai, kaip ir daugeliui kitų mano likimo žmonių, nėra mums nei giminės, nei draugai. Nesu iš tų, kurie, viduje jausdamiesi silpni ir nepilnaverčiai, bandytų prisišlieti prie stipresnių, galingesnių, turtingesnių ir tik tada save galėtų realizuoti, pasijausti esą pilnaverčiai šio pasaulio gyventojai. Turiu ir darbų, kurie dažnai pareikalauja ne tik dienos, bet ir vakarų, poilsio dienų. Taigi turiu darbą, kurį atlikdama galėčiau save realizuoti. Ir vis dėlto šiandien rašau apie juos, Oginskius, ir neseniai tiek aš, tiek būrys kitų ne mažiau užimtų ir sugebančių kitur save realizuoti žmonių paskyrė savo dieną tam, kad kartu su kitais Mykolo Kleopo Oginskio atminties ir darbų puoselėtojai dar kartą paanalizuotų, kokie keliai ir takeliai gali sėkmingai mus, dirbančius bendrai, nuvesti į Mykolo Kleopo Oginskio 250-ąsias metines. Ta sukaktis tik atrodo dar toli. Ji čia pat – 2015-aisiais metais. Tikimasi, kad tai bus ne tik lietuvių, baltarusių, lenkų, žmonių gyvenančių šalyse, kuriose kunigaikščiai Oginskiai ilgiausiai plėtojo savo veiklą, šventė. Šis jubiliejus turėtų būti graži proga ir daugeliui kitų pasaulio žmonių, kurių gyvenimas ir atmintis vienaip ar kitaip yra susijusi su Oginskiais, prisiminti šią išskilią asmenybę.

Šį rudenį, dalyvaudama UNESCO nacionalinio komiteto būstinėje surengtame tarptautinio apskritojų stalo renginyje „Dėl Mykolo Kleopo Oginskio

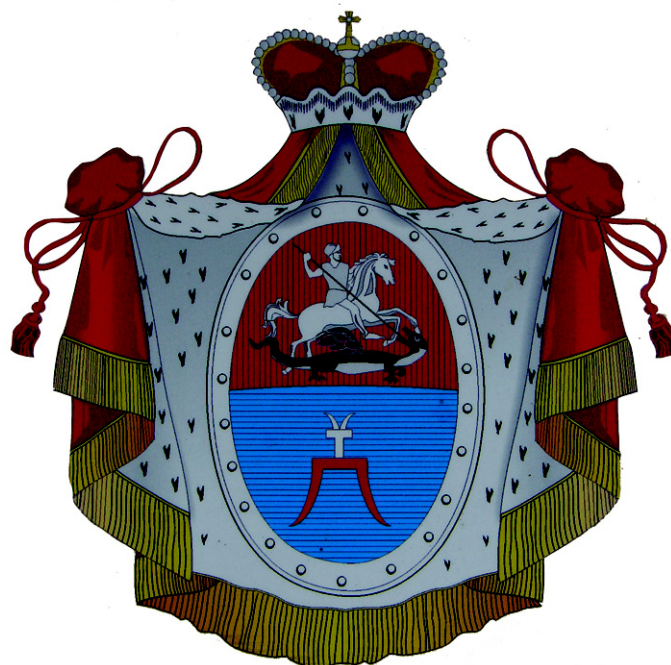
MYKOLAS KLEOPAS OGINSKIO (1768-09-25–1833-10-15) PORTRETAS.
DAILININKAS FRANÇOIS GRENIER (1793–1897)

250-ųjų gimimo metinių programos formavimo 2012–2013 metų laikotarpiui“, kurio tikslas buvo suderinti bendradarbiavimo principus ir gaires formuojant ir įgyvendinant pasirengimo M. K. Oginskio 250-osioms gimimo metinėms programą, pirmą kartą pamačiau, kiek daug žmonių tas pasirengimas jubiliejui jau yra įsukęs. Apskritojų stalo diskusijoje kalbėjo gausus būrys žinomų Lietuvos ir Baltarusijos kultūros veikėjų, politikos ir verslo atstovų. Tarp jų, be UNESCO nacionalinio komiteto pirmininko pavaduotojos Gintarės Tamašauskai-

tės ir Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus direktoriaus Vyto Rutkausko, kurie organizavo šį renginį ir jį vedė, buvo ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų viceministras Evaldas Ignatavičius, Lietuvos Respublikos Nepriklausomybės atkūrimo akto signatarų klubo kancleris Stasys Kašauskas, Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos pirmininkas Romas Pakalnis, Lietuvos Respublikos prezidentės patarėjas Mindaugas Lingė, Lietuvos istorijos instituto LDK istorijos skyriaus vedėja, Lietuvos edukologijos universiteto docentė Ramunė Šmigelskytė-Stukienė, Lietuvos Respublikos Kultūros ministerijos Programų skyriaus vyriausioji specialistė Vilija Vyšniauskienė, M. K. Čiurlionio Nacionalinio dailės muziejaus direktorius Osvaldas Daugelis, Rietavo savivaldybės vicemeras, Žemaitijos kolegijos direktorius Jonas Bačinskas, Žemaičių dailės muziejaus direktorius Alvydas Bakanauskas, Rietavo Mykolo Kleopo Oginskio muzikos mokyklos direktorė Rita Urniežienė, M. K. Čiurlionio memorialinių namų direktorius Stanislovas Urbonas, Rietavo kraštiečių klubo prezidentas, verslininkas, buvęs Energetikos ministras Leonas Ašmantas, Lietuvos bajorų karališkosios sąjungos vadovas Jonas Ragauskas. M. K. Oginskio kelio puoselėtojus, atvykusius iš Baltarusijos, renginyje atstovavo Labdaros fondo „Šiaurės Atėnai“ (Maladečina) vice pirmininkas Vladimiras Sivucho, kultūros veikėjas Sergejus Verameičikas iš Zalesės, jaunimo visuomeninės organizacijos „Historika“ (Minskas) vienas iš vadovų Dmitrijus Rogačiovas. Renginyje dalyvavo ir būrys kitų Lietuvos bei kaimyninės Baltarusijos kultūros žmonių.

Šiomet daugelis iš jų jau buvo susitikę ir ne po vieną kartą. Kaip pernai, užpernai, taip ir šiomet juos į būrį vis sukviečia Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus direktorius Vytas Rutkauskas su savo komanda. Šiame muziejuje jau keletas metų įgyvendinama šviečiamoji-kultūrinė programa „Mykolo Kleopo Oginskio „Polonezų kelias“. Jos fėvelas pakeliamas Rietave, vėliau nešamas per Lietuvoje Oginskių gyventas, puoselėtas vietoves ir galop pasiekia Baltarusiją, kur yra ir garsioji Zalesė, dvaras, kuriame M. K. Oginskis, gavęs palikimą, ilgą laiką gyveno ir kūrė.

2011 m. liepos 2 d. Maladečinoje buvo priimta

Kunigaiškių Oginskių herbas. Nuotrauka iš RKIC archyvo

forumo „Oginskių paveldo tiltai“ rezoliucija ir partnerystės protokolinės nuostatos. Jos buvo parengtos vadovaujantis teminių susitikimų, diskusijų ir konferencijų, kurios 2005–2011 m. vyko Rietave, Zalesėje, Minske, Guzove, Vilniuje, Kaune, Plungėje, Užutrakyje, Gardine, Maladečinoje, išvadomis ir nutarimais. Šioje rezoliucijoje pažymima, kad teigiamai vertinama:

a) archyvinių tyrimų ir bendrų tarptautinių mokslinių konferencijų organizavimo patirtis;

M. K. Oginskio rašytinio palikimo ir kitų teminių informacinių leidinių leidyba;

Oginskių muzikinių tradicijų gaivinimas ir sklaida;

Tarptautinių pažintinių ekspedicijų Oginskių paveldo pėdsakais organizavimą;

Kūrybinių ryšių su Ivu ir Andžėju Zaluskiais bei kitais M. K. Provaikaičiais vystymą;

Oginskių kultūros paveldo židinių Baltarusijoje ir Lietuvoje restauravimo programos vystymą.

Nutarta:

1. Plėsti bendradarbiavimą formuojant Programos II etapo tikslus ir uždavinius, atkreipiant dėmesį į:

(Nukelta į 4 p.)

(Atkelta iš 3 p.)

- a) istoriškai pagrįstos partnerystės vystymo strateginę nuosatą;
- b) UNESCO patronažo vykdomam projektui prielaidas, siekiant, kad 2015 m. Europoje būtų paskelbti M. K. Oginskio metais;
- c) informacinės sklaidos (radijas, televizija, internetas, periodinė spauda, teminė leidyba) išvystymą;
- d) archyvinių tyrimų ir mokslinių konferencijų įdirbio tęstinumą;
- e) Oginskiams priklausiusių dailės kolekcijų ir kitų rinkinių sisteminimo ir pristatymo plačiajai visuomenei perspektyvą;
- f) Oginskių kultūrinių, muzikinių tradicijų gaivinimo ir sklaidos patirtį ir perspektyvas;
- g) Oginskių materialaus kultūros paveldo fik-

savimo, tyrimų, išsaugojimo ir teminio paženklinimo tikslingumą;

h) Projekto partnerio išsipareigojimus keistis informacija apie M. K. Oginskio gyvenimo ir veiklos pėdsakų kitose šalyse paiešką ir kolegialumą sprendžiant jų ženklavimo problemas;

i) Restauravimo darbų Oginskio paveldo centruose Rietave, Plungėje, Zalesėje, Maladečinoje, kitose vietovėse programos vystymą.

2. Remiantis Programos I etapo darbų rezultatais, šios sutarties preambulėje nurodytų teminių pasitarimų ir diskusijų medžiaga, iki 2011 m. rugsėjo mėn. Parengti programos II etapo (2011–2015 m. laikotarpiui) projektą ir teikti apskritojo stalo forumo svarstymui Vilniuje, Minske arba Maladečinoje 2011 m. spalio mėnesį.

Rezoliucijoje pažymėta, kad ši sutartis yra atvira visoms suinteresuotoms institucijoms, organizacijoms ir asmenims, kurie pritaria esminėms rezoliu-

Rietavo Oginskių rūmai XIX a. pabaigoje. Napoleono Ordos piešinys

cijos nuostatoms ir yra pasirengę remti M. K. Oginskio 250-ųjų gimimo metinių Programos tikslų įgyvendinimą.

Rezoliuciją pasirašė būrys Lietuvos ir Baltarusijos kultūros žmonių, atstovaujančių įvairias kultūras, švietimo įstaigas, visuomenines organizacijas, meno kolektyvus.

Jei idėjas laikytume programinėmis nuostatomis, tai mini 2011–2015 m. pasirengimo M. K. Oginskio 250-osioms metinėms programa buvo suformuota 2010 m. UNESCO nacionaliniame komitete ir Kultūros paveldo departamente prie Kultūros ministerijos vykusiuose kultūros institucijų, įstaigų ir visuomeninių organizacijų atstovų pasitarimuose.

2010 m. spalio 7 d. UNESCO nacionaliniame komitete vykusiame pasitarime buvo pasiūlyta surengti M. K. Oginskio palikuonių koncertą UNESCO būstinėje Paryžiuje 2015 m. rugsėjo mėnesį.

Šiame renginyje Asta Junevičienė pristatė UNESCO sukakčių kalendorių ir galimybę 2014–2015 metais į jį įtraukti M. K. Oginskio 250-ąsias gimimo metines. Buvo sutarta iki 2012 m. parengti M. K. Oginskio 250-ąsias gimimo metinių nominacijos dokumentus ir pateikti šios sukakties nominaciją 2014–2015 metais įtraukti į UNESCO sukakčių kalendorių.

Pasitarime kalbėjusi Rietavo savivaldybės kultūros reikalų koordinatore Lidija Rėkašienė susirinkusiesiems pateikė informaciją apie jau įgyvendinamus su M. K. Oginskio palikimo ir atminimo puoselėjimu susijusius projektus Rietavo savivaldybėje. Buvo pasidžiaugta, kad Rietave restauruojama kunigaikščių Oginskių pastatyta vienintelė Lietuvoje neoromantinio stiliaus bažnyčia. Tvarkoma ir Rietavo Oginskių dvarvietė, jos tvora. Nors dvaro centriniai rūmai ir neišlikę, tačiau atkurtas rūmų portikas, išliko kariatidė, oficina su laikrodine, alaus darykla su skalbykla, kunigaikščių Oginskių muzikos mokyklos ir bendrabučio pastatai, parko tvora su raudonaisiais ir baltaisiais vartais, koplyčia-mauzoliejus, didžiulis parkas ir nemažai kitų Oginskių gyvenimo ir veiklos šiame miestelyje ženklų.

2010 m. čia buvo įgyvendinamas dvarvietės vandens telkinių sutvarkymo projektas.

Iki 2013 m. buvusioje kariatidėje planuojama įrengti kultūros centrą, kuriame bus galima orga-

Paminklas Mykolui Kleopui Oginskiui Guzove. Skulptorius

nizuoti ir renginius, skirtus Oginskių atminimui.

Renovuojamas išlikęs Rietavo muzikos mokyklos bendrabučio pastatas – jis pritaikomas Rietavo Mykolo Kleopo Oginskio meno mokyklos poreikiams.

Planuojama restauruoti bei renovuoti ir kitus išlikusius dvarvietės pastatus bei pradėti vystyti kultūrinį turizmą sutvarkytoje dvarvietės teritorijoje.

Iki 2015 m., bendradarbiaujant su Rietavo kraštiečių klubu, planuojama pastatyti paminklą M. K. Oginskiui Rietave.

Numatyta kartu su Rietavo Mykolo Kleopo Oginskio meno mokykla organizuoti ir pianistų konkursus bei kamerinės muzikos festivalius Rietave.

Tąsyk visi renginio dalyviai pritarė pasiūlymui, kad Rietavo savivaldybė parengtų ir Kultūros ministerijai pateiktų paraišką pripažinti Rietavą 2015 m. Lietuvos kultūros sostine.

Pasitarime dalyvavęs Vilniaus miesto savivaldy-

(Nukelta į 6 p.)

Viršuje – Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus direktoriusa Vytas Rutkauskas.
Dešinėje – UNESCO nacionalinio Lietuvos komiteto pirmininko pavaduotoja Gintarė Tamašauskaitė
Apačioje – 2010 m. UNESCO Lietuvos nacionaliniame komitete vykusio pasitarimo dėl pasitarimo M. K. Oginskio 250-osioms metinėms, akimirka

Danutės Mukienės nuotraukos

(Atkelta iš 5 p.)

bės atstovas Edmundas Žalpys patikino, kad savivaldybė įtrauks Oginskių amžinojo poilsio vietų, esančių Vilniaus mieste, sutvarkymą į savo planus.

Šiame pasitarime nemažai pasiūlymų buvo pateikta ir Regionų kultūrinių iniciatyvų centro, tuo pačiu ir „Žemaičių žemės“ žurnalo redakcijos vardu:

1. suvienyti visus Lietuvos M. K. Oginskio palikimo tyrinėtojus, kūrybos puoselėtojus, įsteigiant

M. K. Oginskio bičiulių bendriją ir išplėtojant jos veiklą;

2. surengti Lietuvos muziejuose, bibliotekose, archyvuose saugomo kunigaikščių Oginskių kultūros paveldo (meno kūrinų, leidinių, archyvinių dokumentų, kitų kilnojamų kultūros paveldo objektų) parodas ir išleisti šių parodų katalogus: dailės – Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje; knygų ir archyvinių dokumentų – vienoje iš šių įstaigų: Vilniaus universiteto bibliotekoje, Lietuvos mokslų akademijos bibliotekoje, Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyboje;

3. įtraukti į 2011–2015 m. Lietuvos muziejuose, bibliotekose ir archyvuose prioritetine tvarka skaitmeninamų ir viešinamų objektų sąrašus meno kūrinius, leidinius ir archyvinius dokumentus, susijusiais su kunigaikščiais Oginskiais;

4. Vilniaus mieste ir kituose Lietuvos miestuose bei gyvenvietėse sutvarkyti vietas, susijusias su M. K. Oginskio gyvenimu ir veikla, ir šias vietas pažymėti memorialinėmis lentomis;

5. sutvarkyti M. K. Oginskių palaidojimo vietas Vilniaus miesto kapinėse;

6. išleisti išlikusių M. K. Oginskio muzikinių kūrinių natas ir jo rašto darbus muzikos temomis atskirais leidiniais lietuvių kalba;

7. lietuvių, lenkų, anglų, prancūzų, italų, rusų, baltarusių kalbomis išleisti turistinius maršrutus M. K. Oginskio vietomis Lietuvoje;

8. Vilniuje, Sluškų rūmuose, vieną kambarį skirti 1794 m. sukilimui ir M. K. Oginskiui bei šiame kambaryje įrengti ekspoziciją;

9. užbaigti iš prancūzų į lietuvių kalbą išversti ir lietuvių kalba išleisti Sofijos Tyzenhauzaitės rašytinį palikimą;

10. surengti pagrindinių M. K. Oginskio atminimo puoselėtojų, gyvenimo ir veiklos tyrinėtojų tarptautinę ekspediciją šalyse, kuriose lankėsi, dirbo, gyveno, diplomatinę misiją vykdė, kūrė M. K. Oginskis, parengti šios ekspedicijos dienoraštį, sukurti filmą apie šios ekspedicijos ir M. K. Oginskio aplankytas vietas;

11. restauruoti su M. K. Oginskio ir jo palikuonių gyvenimu susijusį kilnojamąjį kultūros paveldą, saugomą Lietuvos muziejuose, bibliotekose, archyvuose;

Sergejus Verameičikas. Danutės Mukienės nuotrauka

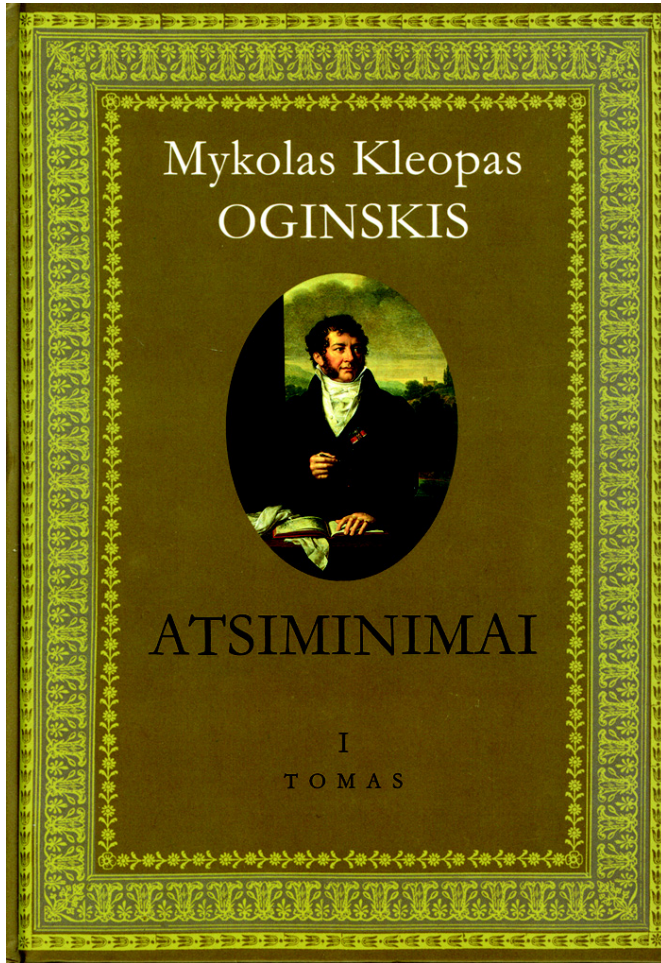

Šoka jaunimo visuomeninio susivienijimo „Historika“ (Minskas) jaunimas M. K. Oginskio laikotarpio šokius. Danutės Mukienės nuotrauka

12. parengti ir įgyvendinti Lietuvoje saugomo M. K. Oginskio ir jo palikuonių, jų artimųjų rašytinio palikimo tyrimų, skaitmeninimo ir viešinimo programą;

13. M. K. Oginskio laišką „Priesakai sūnui“ įtraukti į bendrojo lavinimo mokyklų mokymo programas;

(Nukelta į 8 p.)

Mykolo Kleopo Oginskio „Atsiminimai“ I tomo viršelis. Dailininkė Deimantė Rybakovienė

(Atkelta iš 7 p.)

14. parengti ir įgyvendinti M. K. Oginskio jubiliejinės programos sklaidos televizijoje ir radijuje programą;

15. pastatyti paminklą M. K. Oginskiui Rietave;
16. išplėtoti edukacinę veiklą apie M. K. Oginskį;
17. išleisti M. K. Oginskio jubiliejui skirtą pašto ženklą, monetą, plakatą.

2011 m. vykusiam panašiam susitikime UNESCO nacionaliniame komitete prie šių pasiūlymų dar pridėjome, kad būtina įkurti realiai veikiančią organizacinį jubiliejaus komitetą, kuris turėtų parengti ir valstybinę jubiliejaus paminėjimo programą.

Šiais laikais sunku įsivaizduoti jubiliejinių renginių sėkmę be informacinio centro, specialaus M. K. Oginskiui skirto internetinio leidinio.

Būtina siekti, kad programa būtų ne vienerių, o bent dviejų ar trijų metų, nes, norint tinkamai pasirengti jubiliejui, reikia imtis darbų, kurie per vienerius metus neįgyvendinami.

Šiame pasitarime šios publikacijos autorė pasiūlė įsteigti premijas tiems žmonėms ir kolektyvams, kurie labiausiai prisideda prie M. K. Oginskio atminimo įamžinimo, pateikia ir įgyvendina labiausiai dėmesio vertas kultūrinės, edukacinės, tiriamojo pobūdžio ir kitas programas. UNESCO nacionalinio komiteto pirmininkas Romas Pakalnis pasiūlė įsteigti ir M. K. Oginskio stipendijas besimokančiam jaunimui.

Šį rudenį vykusiam posėdyje vėl buvo prisiminta M. K. Oginskio bičiulių klubo idėja. Vilniuje vietą jam nuolat susiburi į susirinkimus, renginius pasiūlė M. K. Čiurlionio namų direktorius Stasys Urbonas (simboliška: daugiau kaip prieš 100 metų Plungėje, Mykolo Kleopo Oginskio anūko Mykolo

Zemės galva. Mūkiėnės Danūtės portegrabeje

išlaikoma Oginskių muzikos mokykla priglobė talentingą jaunąjį Mikalojų Konstantinč Čiurlionį, o dabar M. K. Čiurlionio namai duris atvėrė M. K. Oginskio atminimo puoselėtojams.

Buvo išsakyta nuomonė, kad M. K. Oginskių bičiulių klubas galėtų veikti įvairiuose Lietuvos miestuose, miesteliuose ir kitose gyvenvietėse.

Ta pačia proga buvo palaikyta idėja įkurti ir M. K. Oginskio fondą Rietave.

Apie naujus atradimus, kurių patirta tyrinėjant Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje saugomus meno vertybių rinkinius, pasitarime pasakojęs šio muziejaus direktorius Osvaldas Daugelis, kartu pakviesdamas visus ir į šiais metais vykstančius muziejaus jubiliejinius renginius, parodas, kuriose eksponuojama ir nemažai restauruotų Oginskių giminei priklausiusių meno kūrinių.

Renginio metu vietoje nesustygo jame dalyvavęs rietaviškių būrys. Gražias idėjas puoselėja Rietavo M. K. Oginskio muzikos mokyklos, Rietavo savivaldybės viešosios bibliotekos, kultūros centro, miestelio mokyklų darbuotojai. Visi jie buriasi apie Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus direktorių Vytautą Rutkauską, paskutiniaisiais metais su didžiausiu užsidegimu sukantį pasirengimo M. K. Oginskio 250-osioms metinėms ratą ne tik Rietave, bet ir visoje Lietuvoje, tapęs pavyzdžiu šiame darbe ir kolegoms iš Baltarusijos. Visi, kas dalyvavo ir kalbėjo šiame renginyje, prisizadėjo savo kuruojamoje veiklos srityje padaryti tai, kas jų kompetencijoje, kad pasirengimas jubiliejui Lietuvoje vis labiau įgautų pagreitį.

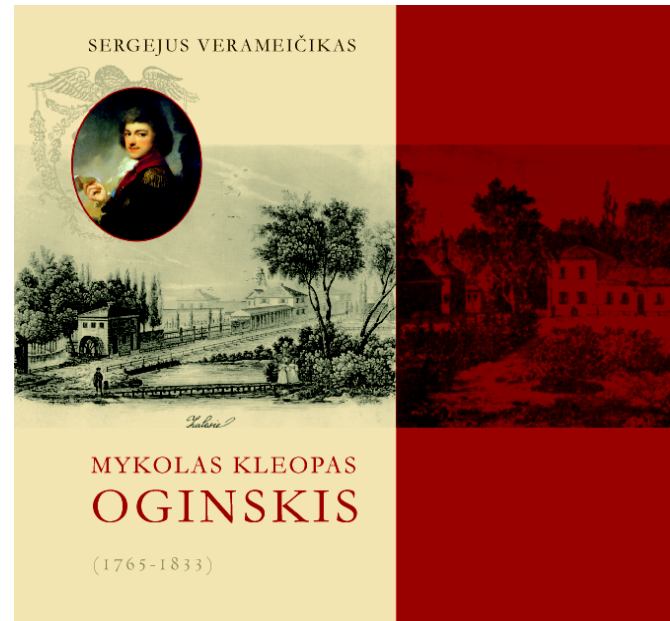
Visa tai tam, nes suprantame, kad žmogus save ir savo tėvynę gerbti gali pradėti tik tada, kai žino savo paties, giminės ir savo šalies istoriją.

Dėl to, kad Mykolas Kleopas Oginskis pats žinomiausias kompozitorius Europoje ir pasaulyje. Ir ne tik...

Su Mykolu Kleopu Oginskiu siejame Lietuvos nepriklausomybės ištakas.

Mykolo Kleopo Oginskio vardas minimas ir prisimenant 1794 m. sukilimą Lietuvoje. Jis – ir žymus valstybės veikėjas, buvęs finansų ministras, diplomatas.

Su jo vardu siejamas ir Rietavo, Plungės atgimimas. M. K. Oginskio vaikai tapo didžiausių inovacijų valstybės ekonominiame, kultūros gyvenime iniciatoriais ir įgyvendintojais.

RKIC 2009 m. išleistas Sergejaus Verameičiko knygos „Mykolas Kleopas Oginskis (1765–1833)“ viršelis. Dailininkė Deimantė Rybakovienė

M. K. Oginskis – šiandien daugelio lietuvių jau žinomų „Priesakų sūnui“ autorius, laiško, kuriame lyg kokiame talentingai parašytame moralės ir etikos kodekse galime perskaityti tai, kuo augindami savo vaikus, ugdydami juos turėtume vadovautis ir šiandien.

M. K. Oginskis – simbolis to, kaip turėtume gyventi ir kokias vertybes turėtume ugdyti ir puoselėti. Jos nėra žmogui savaime ir visam laikui duotos. Šiandien, kai tauta vis labiau išsivaikščioja, kai tarp mūsų kultu tampa materialinės vertybės, kai ir žmogus dažnai pagal tai, koks jo socialinis statusas ir materialinė padėtis vertinamas, Oginskio muzika, kiti jo darbai, „Prisiminimai“, „Priesakai sūnui“ verčia sustoti ir įsiklausyti – į save, į tuos, kas aplink mus ir susimąstyti, kur jie ir mes patys einame ir ar ten reikia eiti.

ŠVIEČIAMOJI-KONCERTINĖ PROGRAMA „MYKOLO KLEOPO OGINSKIO POLONEZŲ KELIAS 2011“

Programa skirta M. K. Oginskio 246-osioms metinėms paminėti

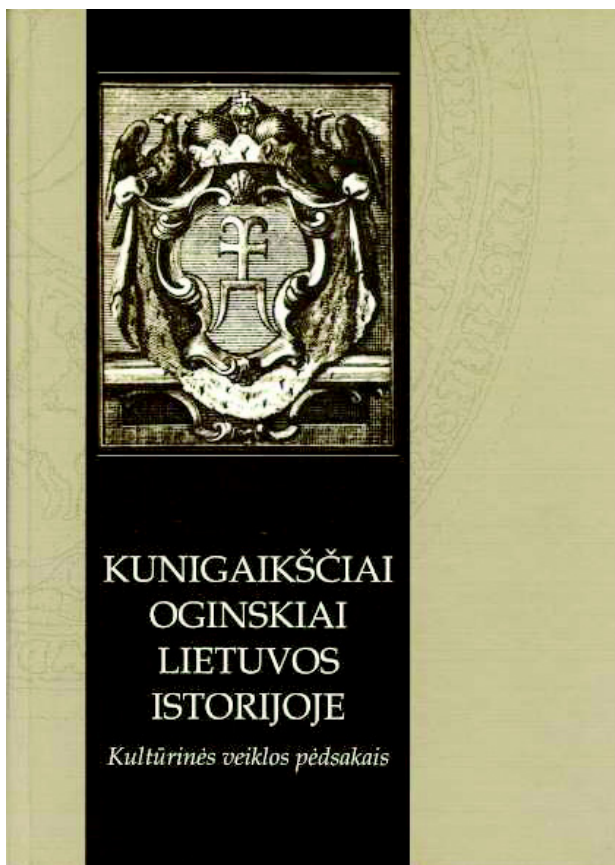
Rietavas – Darsūniškis – Salantai – Vilnius – Maladečina –
Smurgainys – Minskas – Ivonič Zdroj – Užutrakis

Spalio 2 diena, RIETAVAS

18.00 Oginskių giminės pagerbimas Rietavo šv. Mykolo Arkangelo bažnyčioje:

- Šv. Mišios;
- M. K. Oginskio priesakų keturiolikmečiam sūnui Irenėjui fragmentų skaitymas.
- Vakarų polonezas. Fleita groja Sergejus Verameičikas, M. K. Oginskio atminimo puoselėtojas Zalesėje;
- Oginskių koplyčios-mauzoliejaus aplankymas.

Spalio 3 diena, RIETAVAS

Knygos „Kunigaikščiai Oginskiai Lietuvos istorijoje“ (sudarė dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė) viršelis

12.30–13.00 Spaudos konferencija „M. K. Oginskio 246-ųjų gimimo metinių kultūrinis fonas ir akcentai“

13.00– 14.00 Europos paveldo dienos vėliavų iškėlimas.

Groja Rietavo M. K. Oginskio meno mokyklos pučiamųjų orkestras.

Rietavo savivaldybės mero Antano Černeckio ir kitų svečių sveikinimo kalbos.

Fotodokumentinės parodos „Oginskių paveldo tiltai“ ir teminių leidinių pristatymas.

14.00–15.00 Konferencijos „Kunigaikščių Oginskių kultūrinės, politinės veiklos pėdsakai: praeities atspindžiai, ateities perspektyvos“ I dalis.

17.00–18.00 Programos „Mykolo Kleopo Oginskio „Polonezų kelias 2011“ pristatymas Žemaitijos kolegijoje. (Dalyvauja aktorė Virginija Kochanskytė, solistė Giedrė Zeicaitė, pianistė Vaiva Purlytė, fleitininkas Sergejus Verameičikas ir kt.

Spalio 4 diena DARSŪNIŠKIS

14.30 Programos „Mykolo Kleopo Oginskio „Polonezų kelias 2011“ sutiktuvės Darsūniškio Švč. Mergelės Marijos ėmimo į dangų bažnyčioje:

Muzikinė įžanga (fleita groja Sergejus Verameičikas, M. K. Oginskio atminimo puoselėtojas Zalesėje) Klebono kun. Petro Linkevičiaus pasveikinimo žodis.

Oginskių epochos muziką pristatymas. Groja instrumentinis trio „Trio de Vilna“ (Andžejus Pileckis (spinetas), Žibutė Valkaitytė (fleita), Zbignievas Levickis (smuikas).

M. K. Oginskio priesakų keturiolikmečiam sūnui Irenėjui jubiliejiniai atspindžiai. Kalba Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus direktorius Vytas Rutkauskas.

Spalio 5 diena, VILNIUS

VII-oji tarptautinė mokslinė konferencija „Kunigaikščių Oginskių kultūrinė, politinė veikla: praeities atspindžiai, ateities perspektyvos“

Vilniaus pedagoginio universiteto Istorijos fakultetas (T. Ševčenkos g. 31, Vilnius)

Konferencijos organizacinis komitetas:

Dr. Deimantas Karvelis, Vilniaus pedagoginis universitetas

Prof. dr. Sviatlana Marozava, Gardino Jankos Kupalos vardo valstybinis universitetas

Doc. dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė, Lietuvos istorijos institutas, Vilniaus pedagoginis universitetas

Vytas Rutkauskas, Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus.

8.30–9.00 Konferencijos dalyvių registracija.

Muzikinė programos įžanga. Groja Sergejus Verrameičikas (fleita).

9.00–9.30 Sveikinimo kalbos:

Prof. dr. Eugenijus Jovaiša, VPU Istorijos fakulteto dekanas;

Evaldas Ignatavičius, Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ministerijos viceministras;

Irina G. Zubko, Baltarusijos Respublikos Ambasados Lietuvoje patarėja;

Vytas Rutkauskas, Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus direktorius.

9.30–12.00 Rytinis posėdis

Pirmininkauja doc. dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė ir prof. dr. Sviatlana Marozava.

Doc., dr. Sigitas Narbutas, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka: „Nekatalikų giminė jėzuito akimis: Oginskių portretai Alberto Kojalavičiaus-Vijūko „Lietuvos herbyne“;

Doc., ist. m. kand. Sjarhei Amelka, Gardino Jankos Kupalos vardo valstybinis universitetas: „Oginskių giminės istorijos šaltiniai Baltarusijos nacionaliniame istoriniame archyve Gardine“;

Dr. Domininkas Burba, Vilniaus pedagoginis universitetas: „Oginskiai XVIII a. Vilniaus pavieta pilies ir žemės teismo bylose“;

Dr. Daiva Narbutienė, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka: „Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos oginskiana“;

Doc., ist. m. kand. Vitali Halubovich, Gardino valstybinis žemės ūkio universitetas: „Oginskių gi-

Mykolas Kleopas Oginskio antkapinis paminklas Florencijoje (Italija). Danutės Mukienės nuotrauka

minė Baltarusijos istoriografijoje“.

13.00–16.00 Popietinis posėdis

Pirmininkauja dr. Domininkas Burba ir doc. dr. (Nukelta į 12 p.)

Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus. Vyto Rutkausko nuotrauka

Mykolas Kleopas Oginskio portretas. 1805–1806. Dail. Fransua Ksavjė Fabras. Drobė, aliejus, 113x85. LDM

(Atkelta iš 11 p.)

Vitali Halubovich.

Dr. Lina Balaišytė, Lietuvos kultūros tyrimų institutas: „Marcijono Mykolas Oginskio dorybių ir šlovės paveikslas“ laidotuvių pamoksle ir dekore“;

Doc., ist. m. kand. Iryna Kiturka, Gardino Jankos Kupalos vardo valstybinis universitetas: „Zalesės dvaras ketvirtį amžiaus iki Mykolas Kleopas Oginskio“;

Dr. Jolita Klimavičiūtė, Lietuvos mokslo taryba: „Rietavo dvaro oranžerijos likimas XX amžiuje“;

Lekt. Siarhei Marozau, Gardino Jankos Kupalos vardo valstybinis universitetas: „Mykolas Kleopas Oginskis – XIX a. pradžios baltarusių ir lietuvių politinės minties lyderis“;

Prof. dr. Sviatlana Marozava, Gardino Jankos Kupalos vardo valstybinis universitetas: „Mykolas Kleopas Oginskis šiuolaikinėje Baltarusijos istoriografijoje“;

Dr. Regina Laukaitytė, Lietuvos istorijos institutas: „Stačiatikiai – unitai - katalikai? Bogdano Oginskio šeimos religijos klausimu“.

15.30–16.00 Diskusijos.

Spalio 5 diena, VILNIUS

17.00–18.30 programos „Mykolas Kleopas Oginskio „Polonezų kelias 2011“ pristatymas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose:

Programą veda etnomuzikologė, humanitarinių mokslų daktarė Loreta Sungailienė;

Muzikinė programos įžanga: groja Sergejus Verameičikas (fleita);

Knygą „Kunigaikščiai Oginskiai Lietuvos istorijoje“ pristato dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė;

Kalba nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų direktorius dr. Vydas Dolinskas, Vilniaus pedagoginio universiteto leidyklos direktorius Jonas Balčiūnas;

Koncertas „Oginskių epochos muzika“. Dalyvauja:

- „Trio de Vilna“.
- Georgas Philippas Telemannas. *Trio sonata F-dur*.
- Karolis Oginskis. *Sonata A-dur*.
- Mykolas Kazimieras Oginskis. *Polonezas G-dur*.

Baltarusijos Maladečinos M. K. Oginskio muzikos kolegijos oktetas (vad. Aleksandr Borovik (smuikas), Dmitrij Artemionok (klarnetas), Tatjana Fiodorovič (kontrabosas), Pavel Šardyko (smuikas), Valentina Stepanova (violončelė), Natalija Tavgen (fleita), Aleksandr Deriugo (fortepijonas), Sergej Švyriov (altas).

Kolegijos direktorius Grigorijus Soroko, Baltarusijos Respublikos nusipelnęs kultūros veikėjas, Pranciškaus Skorinos ordino kavaliereus.

- Amelija Zaluska. *Polonezas c-moll*.
- Mykolas Kleopas Oginskis. *Menuetas*.
- Voicekas Ostaševskis. *Kanconeta*.
- Karolis Bernardas Zaluskis. *Lopšinė*.

Mykolas Kleopas Oginskio romansai. Atlieka respublikinių konkursų laureatės: solistė Aušra Liutkutė, koncertmeisterė Birutė Asevičiūtė (fortepijonas).

Groja kvintetas „Camerata Palatina Vilmensis“ (vadovas ir solistas Vilhelmas Čepinskis (smuikas), Indrė Čepinskienė (I smuikas), Laurynas Preikša (II smuikas), Kristina Griciūtė (altas), Tomas Ramančiūnas (violončelė), Arūnas Kučinskis (bosas)

- Henrikas Vieniavskis. *Mazurka Lenkiška dainelė*.
- Henrikas Vieniavskis. *Mazurka Obertass*.
- Amelija Zaluska. *Polka*.
- Ivas Zaluskis. *Mazurka Kulavy*.

• Mykolas Kleopas Oginskis. *Polonezas g-minor*.

• Mykolas Kleopas Oginskis. *Polonezas a-mol*.

Kalba: Rietavo savivaldybės meras Antanas Čer-

neckis; Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus direktorius Vytas Rutkauskas; Lietuvos bajorų karališkosios sąjungos vadovas Jonas Ragauskas.

Spalio 6 diena, VILNIUS

9.00 Pasitarimas „Oginskių paveldo tiltai“.

11.00 Programos dalyvių pažintinė kelionė Oginskių paveldo pėdsakais Vilniuje (vadovas Andžejus Pileckis).

Spalio 7 diena, SMURGAINYS, MALADEČINA (BALTARUSIJA)

14.00 Programos „Mykolo Kleopo Oginskio „Polonezų kelias 2011“ pristatymas Smurgainių muzikos mokykloje:

Groja Smurgainių muzikos mokyklos instrumentinis ansamblis.

Groja „Trio de Vilna“.

Mykolo Kleopo Oginskio romansai. Atlieka: Aušra Liutkutė, koncertmeisterė Birutė Asevičiūtė (fortepijonas).

Groja Baltarusijos Maladečinos M. K. Oginskio muzikos kolegijos oktetas.

19.00 Kultūros vakaras Maladečinos Mykolo Kleopo Oginskio muzikos kolegijoje.

Groja „Trio de Vilna“.

Mykolo Kleopo Oginskio romansai. Atlieka: Aušra Liutkutė, koncertmeisterė Birutė Asevičiūtė (fortepijonas).

Groja Baltarusijos Maladečinos M. K. Oginskio muzikos kolegijos oktetas.

Apskrito stalo diskusija „M. K. Oginskio polonezų kelias“: Artimiausi uždaviniai, vystimosi perspektyvos“.

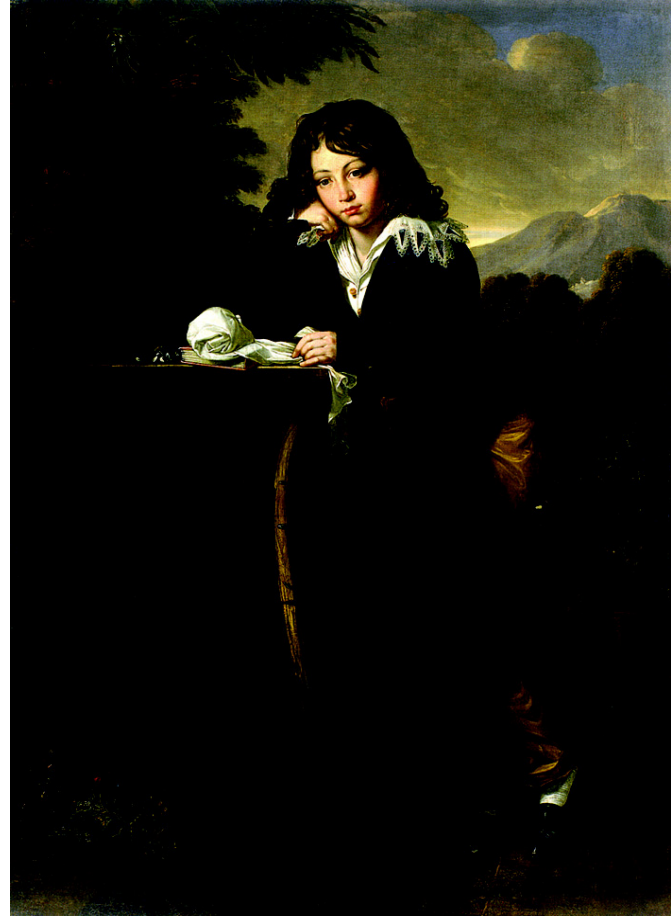
Spalio 7 diena, MINSKAS

19.00 M. K. Oginskio jubiliejinės programos pristatymas Minsko Vaikų ir jaunimo rūmų salėje.

Baltarusijos Jaunimo visuomeninio susivienijimo „Historika“ koncertinė programa „Pokylis pas Oginskį“.

Spalio 8 diena, MINSKAS

13.00 Apskritas stalas-konferencija „M. K. Oginskio polonezų kelias. Tarptautinio bendradarbiavimo prielaidos“ (Baltarusijos Nacionalinė biblioteka).

Mykolo Kleopo Oginskio sūnaus Irenėjaus Oginskio (1808–1863) portretas. Dailininkas Fransua Ksavjė Fabras (1766–1837). Žemaičių muziejus „Alka“

15.00 Koncertinės programos „Mykolo Kleopo Oginskio „Polonezų kelias 2011“ pristatymas Baltarusijos Nacionalinės bibliotekos salėje.

Groja: „Trio de Vilna“.

Mykolo Kleopo Oginskio romansai. Atlieka: Aušra Liutkutė, koncertmeisterė Birutė Asevičiūtė (fortepijonas).

Koncertuoja Baltarusijos Maladečinos M. K. Oginskio muzikos kolegijos oktetas.

Spalio 16 diena, IVONIČ ZDROJ (LENKIJA)

16.00 Mykolo Kleopo Oginskio ketvirtajame tarptautiniame Ivonič Zdroj festivalyje koncertuoja „Trio de Vilna“.

Spalio 21 diena, UŽUTRAKIS

11.00 Apibendrinanti programos „M. K. Oginskio polonezų kelias 2011“ konferencija Trakų istorinio nacionalinio parko Užutrakio rūmuose.

JUGANAS MUOKSLĀ

DŽERVIENĒ TEKLĒ
TAUTAVIČIŪTĒS GRETAS ĒR MUKIENĒS
DANUTĒS PORTĒGRAPĒJĒS

Jugana piedēna pažliogosio takelio par gīvuoliūm nugriaužta pēiva pruo Maciolē pastauninka, pruo Drakša tīrāli, pakol nusēgava lig vēiškelē, Proncūkelio vadēnāma. Tou kelio daugiau kāp priš šimta metu biega ēš Rosējēs Napuoleuona kareivē. Na biega, vuo slinka, vēlkuos, kiūtēna ēšbadiejēn, nuskārēn, pēktē ē pavuojingē, tad sunkē bova žmuonims ēškeravuotē sava torta, gīvuolius, jaunas mergātēs ē muotrēškas. Ton Jugana bova gērdiejosi ēš sava tievūm.

Bet dabar tēi pasakuojuēmā anā narūpiejē. Toštio doubieto vēiškelio mergātē keliava i Medkērtiūm suoda muokītēis pas kriaučkelē Elzbieta, garsē vēsuo apīlinkie. Septīnerius metus Jugana dērba pas svetēmus ož auklē, pēimenē, posmergē, merga. Tēp solaukē ē septīniuolēkas, bet nieka geresnē gīvenēmē nanusēmatē. Diel tuo tievā sava pērmagēmē nutarē lēstē amata muokītēis.

Juganas mama bova antra papunē pati. Pērmuoji mērē jauna, palēkdama vīra so mažo sūnelio. Daubars Pēlībs lēka našlīs dā ni trisdešimtēis metu natoriedams. Žēnuomās, nagaliejē ba muotrēškas ēšsēverstē. Tad pasēpērša ons Varēnauskē Manelē, varga mergelē, katra nu mažūm dēinūm sērato bova lēkosi ē auga pas tuolēmus gēmēnaitiūs. Atējē ana i Pristuovu suoda ož merga pas ūkēninka Bumbli. Nuors smolkē sodiejēma, bet darbēninkē bova gera: kontri, mitri, grēta kap skrozdēs, vuo dainēninkē – kētuos tuokiuos rēktom gerā paēiškuotē. Dā somduomo mergo būdama lioub gēiduotē budīnies ē pagrabūs. Ton pastebiejēs, pašnekēna anon Pēlībs talkuo pas sosiedus ē sotarē abodo. Atsēklaustē nieka nareikiejē – Manelē ont svieta bova vēina kap pēršts.

Gēmēnaitems, pas katrus auga, anuos gīvenēms narūpiejē. Mergelē apsēdžiaugē, kad tories sava nomus ē vīra, katros ano rūpinsēs, vuo ana ēš vēsuos šērdēis mīlies vīra sūnieli, lēkosi ba muotinas. Pati sēratas vargus ēškēntiejosi, nikumet niekam nalēs vaikelē skriaustē.

Ka gēmē Jugana, natēkram bruolātiou ējē ketvērte metelē. Vuo dabar mergātē toriejē dā tris tēkrus bruolius ē šēsēs seseris. Tad nomūs lēka namažā bornūm, katras kažkāp reikiejē pasuotintē. Daubara žemelēs nadaug tabova, tad ē gīvuoliūm mažā laikē – arkli, karvē, puora avieliu, kelis paršēlius. Papunē napavadintomi slinko, bet ūkininkautē anam navīka. Sava sunki gīvenēma lēngvēna šnapšēlē, tad nomūm rūpesnē krēta ont mamās petiūm. Vākā bēra kap žērnē kas ontrē meta, vuo kartās ē tonkiaū. Aduoms, natēkros Juganas bruolis, ožauga dailos, tvērts vīrs. ējē so meistro par suodas, statīdams bodinkus, mūrējē pečius, ē tēp ēšmuoka amata, tad ēš tievūm anam nieka nabreikiejē – pats karts nu karta galiejē šin ton nomams pridortē. Amata muokiedams, nikumet dounas kōsnē napritūksi. Vuo žemelēs duovēnas na vēsumet tabova dēdēlēs. Ka metā gerē, dounelēs lig naujuos pjūtēis lioub ožtektē. Bet Daubarūm gīvenēmē tuokiūm metu retā kumet telioub pasētaikītē, tad mama žēimuos vakarās lioub verptē pašokas ē lenus baguotesnems sosiediems ož brīzieli lašēniū a saikieli mēltu, tēp prisēdordama pri sava žemie ožauginta gera. Vuo tūm vākūm... Jug ē dabar Jugana palēka mama dēinūm galē. Kažēn, kas gims – sesou a bruolis? Pastaroujo laiko bēra seseris, ketorēs ēš eilies.

Išlēsdama doktēri i muokslus, mama ēškepē dounas ēš šiūmetiu rogiūm, papunis ēšskaptava naujus klumpius, vēlnuonēs žekēs pati nusēnierē, šiuokius tuokius drabužēlius bova ožsēdērbosi. Rīšēlie nešies dounas kepala ē dēdēlē botelka pēina. Tuo gera toriejē ožtektē vēinam mienesiou. Šventadēinie parēs nomēi, jug na tēp tuolēi tier – kuokēi septīnē kēluometrā.

Nuors Jugana žēnuojē, kad mama so Elzbiēto īr sosētarosēs, bet šērdēs vēs tēik bova narami. Rogsiejē pradiuo abēdvē nukeliava i Salontus, i Šēlēsēnēnē atlaidus. Kuo gera, mama tēkiejuos sosētēktē sava pažīstama bažninčiuo, bet tuos nabova. Balēka tiktā

(Nukelta i 16 p.)

Tautavičiūtės Gretas portretpėjė

(Atkelta iš 15 p.)

melstėis, kad Panelė Švenčiausiojė, katruos varda žmuonis ton dėina mėnavuojė, būtom maluoninga ė palaimintom ton anūm žīgi. Tėp šnekiejė mama, pamuokėdama sava pėrmagėmė doktėri melstėis šėrdingā, ė tumet anuoms tėkrā vėskas gerā pavėks. Jugana klūpuojė bažninčės pasėinelie ont šerpetuotu grindūm, gėiduojė so vėsās „Polkem ont kieliu“ na tik lūpuoms, bet ė mintėmis ėštardama kuožna žuodi. Šėndėina gėismies žuodė anā ruodies naėprastā gražė ė teisingė. „Vėlti padiejuom aukuojė tava, vėsus mus glauski pri šėrdėis sava“. Kāp gerā sogalvuojė tas, kas ton gėismė sodiejė. Mergātes akis ašaruoms patvėna, ė šelta pasėdarė, ligo Dėivalis tėkrā anon būtom priglaudės. Jugana ėšklausė Mėšės, tvėrtā tėkiedama, kad anėidvėm so mamātė žīgīs pavėks.

I sioviejelės Elzbietas nomus ožsoka grīždamas ėš bažninčės. Ta besonti nomūs – nagaliejosi ėšėtė i Salontus, muotinėlės svėkata sovėsam prasta. Bet vėišnės prijiemė prilonkė, pasvadėna, žuoliūm erbeto pavaišėna. Daubarienė ėškluojė sava prašima, katros Elzbietas dėdėlė nanustėbėna. Nužvelgė Jugana platiuoms ikrėtosiuoms akėmis ė pamėslėjosi pasakė:

– Lai pamiegėn. Rasiet, kas nuors duora ėšės.

Bet, keliaudama i sava muokslus, Jugana nikāp nagaliejė nusėkratītė abėjuoniū. Kažėn, kāp anon priijims? A patėks, a itėks? Rasiet, jouksės ėš anuos drabužiū a apsėejėma? „Bet tūm joukūm narėk imtė i galva“ – sopeikė savi. A mažā ĩr anūm prisėklausiosi, par žmuonis ėdama. Jugana nabova drōsi ėš prigėmėma. Ana taikies niekam naožkliūtė, nieka naožgautė. Geriau lioub pasėtrauktė ė patīlietė.

Tėp bemėslėdama napajota atsėdūrosi pri būsėmuos muokėtuojės nomūm. Elzbieta gėivena karto so sava karšinčė muotinelė senė statėtu, bet dā tvėrtuo truobuo. Tievs bova mērės. Ana tėp ė lėka nažanuota, nuors ė nabiedna bova. Siūtė ėšmuoka pas muotinėlės jaunīstės draugė Salontūs ė natroka pagarsietė kap gera kriaučka. Darba anā ėe nikumet natrūka. Spausdama kapeika pri kapeikas, nusėpėrka ronko sokama siovamoujė mašina, kas tas laikās bova vėsūm kriaučiū svajuonė. Vėina nabapsėdėrdama, Elzbieta jiemė bėnt puora jaunūm mergātiu ož gėžės. Pėrmās metās pagelbėninkės valgi patės

toriejė pasėtėiktė. Je mergelė lioub pasėtaikītė na slinka ė na žiuopla, ontrās metās valgi pas muokėtuojė lioub gautė.

Iveikosi narimasti, Jugana ĩžėngė i nagrīsta premėnė so dvejuom durėm. Pasėbrazdėna i tas, ož katrūm gėrdiejė šnekont.

– Prašuom, – pasėgėrda ėš vėdaus, – ė mergātė, paržėngosi slėnksti, atsėdūrė erdviuo truobuo.

– Tegol būs pagarbints.

– Ont omžiu omžėnūju, – atsėlėipė nomūm šėimėninkė, stuovinti pri stala, apsklėsta siovėnės. – Benė Daubaralė būsī?

– Ta pati.

– No, akšėn artiau. Nasenė matiemuos, vuo varda jau spiejau ožmėrstė.

– Jugana.

– Je, je. Jugana. Škač, skatina! – stumteliejė nu soula katė. – Sieskis, atsėpūsk. Tujau Ancė nuves tavi i kamara, paruodīs luova. Tėn ė sava skarba galiesi pasėdietė.

Ancė bova kėta Elzbietas muokėnie. Ana atėdiejė i šali sava siovėni, ė abėdvė ėšėjė i kamara, kor stuoviejė dvė luovas.

– Ta būs tava, – paruodė trumpa, siaura luovelė, ožkluota gūnė. Ont luovas Jugana pasėdiejė sava rīšieli ė nusėvėlka sermiega.

– Ėr koskelė palėk. Panelė truobuo lėip būtė puo plaukūm.

Jugana sogluostė delnās sava trumpus tomsius plaukus. Apseveiziejė, kad ėš nomūm šoku napasėjiemė; rėks pėnkės pėrstās šokoutėis.

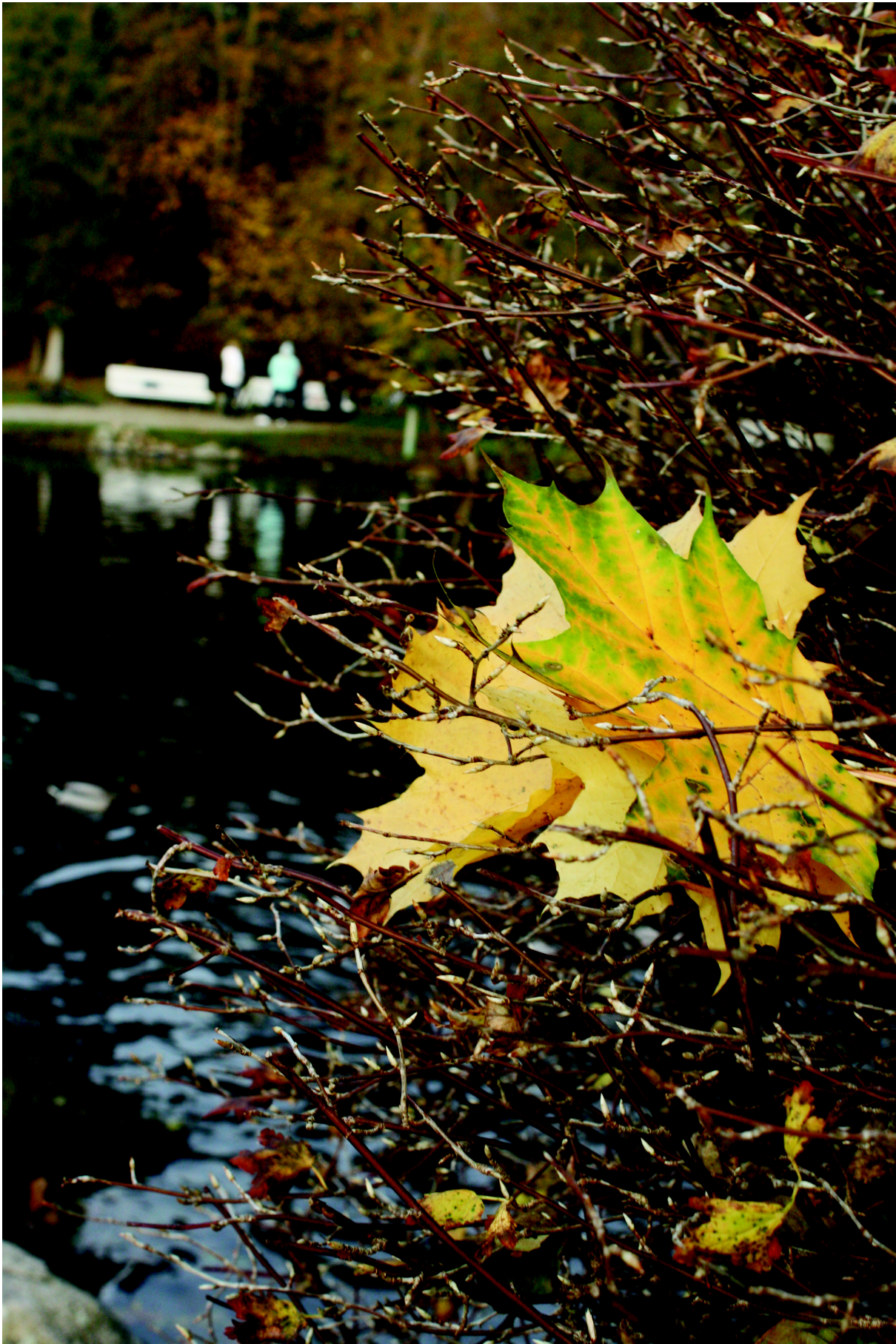
Grižos i trouba, Ancė viel sieda pri sava darba. Vuo Jugana gava sena sėjuona, katron reikiejė ėšarditė. Gava ė nadėdėli peilāti so adėto.

– Pradiėk nu padelku, – pamuokė panelė Elzbieta. – Naskobiek, kad drabužė nasopjaustītomi. Je kor gali siūla ėštrauktė so pėrstas – trauk. Vuo to, Ancė, ėk ožkork pečio, reikies ongliūm i pruosa. Ėr katėlāti ožkaisk.

Tėp prasėdiejė Juganas muokslā.

Natroka prabiegtė pėrmuosės dėinas, vės kon nuors naujė atnešdamas. Jugana ėšmuoka pruosa ikortė ė adėta laikītė.

(Nukelta i 18 p.)

(Atkelta iš 17 p.)

– Naapgniaužk adėtas vėso saujė, ana terp pėrštu tor valna būtė, toukart tavės klausīs, ė nagūm nasosėbadīsī, – muokė Elzbieta, ruodīdama, kėp meilė rėk pajimtė adėtelė trėmis pėrštās – nīkštio, smėlio ė dėdėlioujo, lėkosius do atkėšont i šuona.

– No, no, – mėsłėjė mergātė, – a tik panelė naruo duos, kad aš adėtas neso ronkuos laikiosī? Geriau pamuokītom so mašino siūtė. Bet nieka nasakė ė vėskon diejuos i galva. Ėšaiškėnosī muokītuojė devė Juganā audekla atkarpa ė palėipė kraštus apmėtliuotė. Tas darbs mergātė napasėruodė sunkos.

Siovamuojė stuoviejė ont platė stala krašta. Ana bova joudā gruntavuota, ėšpaišīta auksėnės raštās, so sėdabra baltoma kuojelė, katra kėlnuojė adėta. Dešinėjėmė galė ratoks so dailė vindo, katron rei-

kiejė soktė, kad mašina siūtom. Ton dėrba pati panelė, lėsdama mergātiems pasėveizietė. Pakuol kas pri mašinas ni vėnuos nasvadėna, sakīdama, kad dā naatėjė laiks. Jugana dėrba kon lėipama ė laukė tuo laika. Naktėmis kamaruo sosėrėitosī kėituo luovuo ont pašokėnės druobolės, kluosties gūnė ė sermiego, bet vės tėik bova šalta. Diel tuo nalioub duorā ėšsėmėiguotė. „Nieka, nieka, – goudžiuojė pati savi, – reikies priprastė, jug dā na žėima. Paprašīsio mamas, kad doutom sena dėvuona atsėnėštė.“ Ka panelė so Ancė lioub siestėis pri stala, Jugana, nulindosī i kamara, traukė ėš rīšelė dounas kepala, pjuovies pluona rėikelė ė valgė, ontsėgerdama gorkšnelio pėina ėš botelkas. Valgė dėdėlė skanė, namėsłidama, kėik tuo kepala ožteks. Nu pėrmūm pėitu ons nadaug tesomažiejė, bet pėins botelkuo geruokā nuseka. „Vakarė valgīsio tik douna, vondens

atsēgersio,“ – pamēslējē. Bet i tretē dēina pēins sogīža, tad ē taupītē nabreikiejē.

Dēinas bova trumpas, vakarās reikiejē ē pri žēborē so siovēnēs pasiedietē. Puo žuodi kēta Jugana sožēnuojē šin ton aple Ancēs gīvenēma. Ana tievūm nabtoriejē, abodo bova mērēn. Gīvena pas vīriausi bruoli, katram palēka tievūm nomā ē žemēs posvalākis. Žēnuomās, ēš tuokē ūkē dēdēlies dalēis nagaliejē tēkietēis, tad ēšsēprašē bruolē ē bruolienēs, kad anon lēstom amata muokītēis. Pas panelē Elzbieta bova jau nu pavasarē. I nomus baveik navākštiojē, bruolis lioub atvežtē bolviu, mēltu, mēsuos ē kētuokiu ūkē gierībiu, tad Ancē diel valgīma galvuos soktē nareikiejē, vērēs abēdvē so muokītuojē vēinamē katēlātē. Bet Jugana Ancē napavīdiejē. Geriau sausa dounelē krimstē, nego muotinas natorietē. Nuors nabmaža bova, bet nagaliejē

sava gīvenēma isēvaizdoutē ba mamātēs.

Nedielēs vēdorie muotrēškuosēs rinkuos pas Elzbieta ont primierku. Jugana naēškēntē napasēžvalgiosi i nusēvalkstontēs ē apsēvalkstontēs muotrēškas. Daugiausē tuos bova baguotiesniu ūkēninku patēs ē doktēris. Senuoms ē biednuoms Elzbieta siova ba primierku. Kartās muotrēškas lioub iprašītē, kad ta pasiūtom ē vīrams – apatēnius, prastas kelnēs a darbēnēs poncierkas. Tumet reikiejē atneštē na tik audekla, bet ē sena drabuži, katron ēšmieravosi sioviejē žēnuojē, kāp kērtē. Svetēmūm vīru i sava truoba Elzbieta nalioub isēlēstē. Anēi ē nevākštiojē, nuors par primierkas Ancē lioub ožkabintē doris.

Nuori nanuori, vuo teka klausītēis kalbūm ē pa-

(Nukelta i 20 p.)

Strazdauskē Juona portēgrapējē

(Atkelta iš 19 p.)

sakuojėmu. Tad, siediedamas pri siovėniūm, mergātės gėrdiejė vėsuokės keliūm suodūm naujinas ė muotrėškūju paslaptis. Kažėn, kas anas traukė ož lėižoviu, kad pasakuojė na tik aple šeimīnas a sosiedus, bet ė aple savi tuokius dalīkus, katrus tik konėgou par spaviednė tapasakītomi, ė tuo dā na vėsumet. Panelė Elzbieta nieka naklausėniejė, tik galvo linkčiuodama dērba sava darba: strėgavuojė, mierkavuojė, dailėna ont klėjėntės ontvėlka drabuži, kor pakėrpdama, kor smeigtokās sojimdama, kor so kreido pabraukdama. Vėišniuoms ėšėjos, mergātės parspiėjė:

– Tatā, tatā, kas svietė dedas! Kon matiet, kon gėrdiejuot, aple ton niekam ni mor mor. Iš mona nomūm ni vėins apīšnekis nator ėšėtė. Žėnuokėt, skatinas!

„Skatina“ nabova pėkts žuodis, vuo tik panelės priežuodis. Ons lioub pasėgėrstė, ka Elzbieta lioub kalbietė na tik aple žmuonis, bet ė aple katė, adėta, kėtus dāktus.

Par nedielė dounas kepals somažiėjė daugiau nego par posė. Pėins botelkuo senė pasėbėngė. Ėšpluovosi anon, pastatė ož luovas, vuo priš pėitus premėnie lioub pasėsėmtė kriūzieli vondėns. Krimsdama sausa dounelė, braukė nu žondūm sūras ašaras. Prisėmėnė vaikīstė, kumet pėrma karta ėšėjė i svetėmus nomus vākūm kavuotė. Tėn, pri šeimīnas stala, ana bova paskotėnė, bet vės kuoki potralaši gaspadėnė lioub pakėštė. Mėiga, žėnuomās, trūka. Bet ė ėe trūkst – diel šaltė nagal duorā ėšsėmeiguotė. Ale nier kuo skūstėis. Jug pati nuoriejė tūm muokslu. Sekmadėinie parės nomėi, mama potras būs privėrosi, peina atsėneš, vuo dounas nedielė dā torietom ožtektė. Tad, nusėšloustiosī ašaras, patri-nosi žondus, kad apšėltom, ėjė i troba pri darba.

Elzbieta narūpiejė naujuokės valgīms ė mėigs, bet puo dvijūm nedieliu pastebiejė, kad mergātės pakė pamiela, žondā idoba.

– Jau mosiet vėskon esi sojiedosi, kon atsėnėšė?

– Dounas dā bėški toro, – parauduonavosi sošnėbždiejė Jugana.

– No ė kuo nasakā, skatina? Akšėn pri stala potras sriebtė. Ėšvėrsi ėš klumpiu, mon tik bieduos bus. Rītuo pėtninčė, galiesi nomėi ėtė.

– Kad mama dā nabus šviežiuos dounas ėškeposi, – nadrōsė atėtarė Jugana.

– Senuos idous. Kroupu atsėneši, potras ėšsėvėrsi.

Jugana pratīliejė. Nagaliejė ana pasakuotė svetėmims, kad douna tievūm nomūs īr kepama tik karta par mienesi ė stuov ožrakinta. Kėtėp vākā sojiestom sopoulėn, ė vėsā šemīnā dontis ont lentīnas rėktom padietė. Mamalė vėrė kuošės ė potras, vuo dounelė vėsumet bova padalėjema kap brongiausis valgis. Ton vakara Jugana ėš sava muokītuojuės gava biūdieli kroupīnės ė senuos kailėnius, ka atgolosi apsėkluotom.

Muokslā vika palėngvė. Jugana ardė senuos drabužius, pruosavuojė, mietliuojė siūlės, atsiovėniejė padelkas, muokies ėšsiūtė kėlpas. Pradiuo – ont skiautelės, paskiau – ė kuokius prastesniūs marškėniūs. Mergātė stėngies ėš paskotėniūju vėskon padarītė dailė, kad tik panelė napiktom. Bet vės tėik kartās lioub rėktė ėšklausītė anuos bombiejėma:

– Kon ėe priraukė, skatina? Naskobiek, jug na blosas gaudā.

Vėina sobatuos puopietė, ožbėngosi vėsus apsėjimtus darbus ė ėšlėdosi paskotėnės interesantės, Elzbieta ožsėjiemė sava padiejieju muokīmo. Abėdvė mergātės pavadėna pri stala, pati atsėsieda pri mašinas ė paruodė, kāp rėk ožtaisitė vėršotėni ė apatėni siūlus, kāp ivertė i adėta ė nulėstė kuojelė ont siovėnė. Paskiau lėda patiuoms muokėniems pamie-gintė. Ėš tretė karta Juganā pavika vėskon padarītė teisingā, tik i adėta sunkė tepataikė – ronkas vėrpiejė ėš isėtėmpėma. Ancė bova drōsesnė, tad ėš karta vėskon gerā padērba. Matā, ana seniau pas panelė muokies, daugiau bova prisėveiziejosi. Jugana ĩtarė, kad, panelė namatont, ana ba leidima pri mašinas lioub pasėknebėnietė. Tėkriausė tėp ė bova. Bet šėndėina panelė anūm nebarė, dā ė padrōsėna – nieka, nieka, ėšmuoksėtav par laika. Puo tam ėškrausė stalčio, katramė laikė sioviejės darbou būtėnus dāktus: siūlus, adėtas, žėrklės, „mieteri“, sokta i rotolioka – joustelė so skaitlės, krėda, nuoperskas, knīngelė ė paišielī ėšmieruoms ožrašītė.

– A muoki skaitlius rašītė? – paklausė Juganas.

– Kažkėik muoko.

– No, parašīk ont šiuo lapelė nu vėina lig dešimtėis.

Jugana parašė – kad ė nadailė, bet teisingā. Puo tuo panelė vardėjė skaitlius, lėipdama ožrašītė: šešiulėka, dvėdešimt ketorė, pėnkėsdešimt septīnė...

(Nukelta i 22 p.)

žemaitējis rūkā. Strazdauskē Juona portēgrapējē

(Atkelta iš 21 p.)

Jugana parašė ba klaidūm, ɛ panelė lėka kontėna.

– Matit, i muokikla ejė?

– Nejau.

– Tad ɛš kor ɛšmuokā?

– Bruolis ɛjė, ɛš anuo ɛšmuokau.

– Rasiet ɛ rašitė muoki?

– Biški muoko.

– No tad parašik mūsa vardus.

Jugana parašė naapsėrėkdama. Ana bova pasėnešosi ɛ paskaititė, bet tuo muokituojė napaprašė. Vuo jug tas būtom pavikėn geriausė: mamas maldaknėngė bova parskaitiosi vėsa na vėina karta ɛ ɛš kontėčku gėiduotė muokiejė.

– No, kad jau tuoki muoksli esi, muokėsevuos drabuži pamieroutė, – pasakė Elzbieta.

Pasėstatiosi Ancė šalėp stala, paruodė, kāp rėk pamieruotė sėjuona ɛ bliuska. Paskiau ton pati lėipė padaritė Juganā, ožrašont ɛšmieras ont lapelė. Ancė bova aukšta, kaulieta mergelė, rauduonās plaukās, sosoktās i kouda ont pakaušė. Petius toriejė siaurus, ronkas ɛ lėimėni ɛlgus. Vuo platoma par krūtėnė ɛ jousmėni vėinuoda. Elzbieta, paveiziejosi i ožrašitas Ancės ɛšmieras, napatėkiejė, kad anuos teisingas. Ligo ɛ nuoriejė ɛšpeiktė Juganas darba, bet, pejiemosi miera, pati patėkrėna ɛ pamatė, ka užrašita teisingā.

– Tėp, tėp, – palingava galvo, – merga kap mėits. Kumet ontius ožsėauginsi?

Ancė parauduonava ɛ prikonda lūpas. Matitė bova, kad anā skaudė ir tėi muokituojės žuodė.

– No, no, tik napradiek bliautė, – nuoriejė ožgluostitė sava bjaurė kalba Elzbieta. – Jauna tabesi. Atės laiks, vėskas atsėras.

Èr jiemies mieroutė Jugana, katra baimindamuos laukė, kon panelė aple anon pasakīs. Pati sau ana napatėka – žėnuojė, kad ir smolki, sodžiūvosi, ožkežosi. Pavīdiedama lioub veizietė i gaspaduoriu doktėris, aukštas, stombės, baltās petės, lėgiuoms ronkuoms, kamė ni kaulėlė napamatīs. Vuo Jugana na vėina karta gėrdiejė, kāp anon vadėna pajoudielė. Tatā vės diel joudūm plaukūm, rodūm akiūm ɛ gelsvuos skūruos. Gīmi ana paveldiejė ɛš mamas, gerā dā kad strazdanu natoriejė. Èš papunė, katron žmuonis dailio vīro laikė, Juganā atėteka siaura, tėisi nuosės, tuos tā jau nieks nagaliejė nupeiktė. Ton tarpo Elzbieta vartė ronkuos miera, vės atsėduksiedama:

– Mėnka, kap žvėrblis. Mėslėkem, kad lig žanavės parėibiesi. Bet nier ɛe kumet mums buovītėis. Èššlouk truoba, Jugana. Vuo to, Ancelė, nubiek pas Mėkaluojjo, paprašik, kad panedielie atėtom žėrkliu pagalostė.

Senās Mėkaluojjos bova vėins ɛš nadaugelė vīru, katrėi galiejė paržėngtė Elzbietas nomūm slėnksti. Ons atslinka priš pėitus, matā, žėnuojė, kad panelė kou nuors pavaišins. Patrepsiejės premėnie nagėniems, nusėjiemės keporė, pravierė duris ɛ ikėša galva i truoba.

– Laba dėinelė, maluoninguosės panas.

Pasėlabėnosi Elzbieta pavadėna anon i vėdo, pasvadėna ožstalie ɛ lėipė Juganā, kad padoutom pėitus. Ton dėina bova ɛšvėrtė kopūstā, ožspėrgintė pernėkštės lašėnės, atneštās kažkoriuos muotrėškas ož siovėma. Kėtamė bliūdė garava vėrtas bolvės so mondūras. Pri tūm kuopūstu Elzbieta pakvėitė ɛ abėdvi gėžės. Jugana medėnė šaukšta kuoto nusėlopa bolvė, siemė vėrala puo posė šaukšta ɛ tikė kielė pri bornuos. Ne diel tuo, kad kopūstā bova karštė, vuo diel tuo, kad kou ɛlgiau pratėstom maluoni laika šeltuo truobuo šviežė ɛšvėrto valgio basėskuoniejont. Mėkaluojjos sriebė kopūstīnė šlerpdams, dūsaudams puo kuožna kōsnė, šaukšto pamordīdams i borna kopūstlapius ɛ atbolo ronko šloustīdams oustus. Mergas sosėžvalgiosės vuos laikies, kad napradietom balso kvaknuotė – tuoks joukings anuoms atruodė svetīs.

Puo pėitu Mėkaluojjos bova pasvadints pri koknės. Priš anon pastatė souleli so išdieliuotuom žėrkliem, peilės, īluom. Pri tuo dā atnešė brėtva ɛ kelės stuoras adėtas so briaunoutās galās. Jugana dīvējuos pati sau: ɛ kam sioviejė rėk brėtvas a īlu?

– Ton vėskon prašiom pagalostė, buočieli. Matā, puo Vėsūm Švėntūm kailėnius pradiesem siūtė, – pasakė Elzbieta, ɛr, pajiemosi bliūdieli so valgio, nuėjė i alkierio būk tatā muotinėlės pamaitintė ɛ aptvarkītė. Pakuol senās dėrba, ana truobuo nabipasėruodė.

Mėkaluojjos ton tarpo kraustė sava nutīsosės ɛ atvėposės kėšenės: ɛšsėtraukė dvė godė, veina prasta, kėta mormolėnė, bėnt tris vėsuokė dėdoma pielčės, pėlka vėlnuoni skorlieli ɛ pradijė dėrbtė. Krapšties ons lig sombriėškė, bet darba padėrba duorā: žėrkliu ašmėnis žėbiejė ɛ ɛkėsiejė, peilė ɛ brėtva pjuovė plauka, par ašmėnis traukama – ton ons pats

paruodē, sograibēs kelis lēkosius aplink plēkē gaurus. Dērbdams vēsa laika buočios šnekiejē nasos-tuodams, matā, toriejē dvē kontrēs klausītuojēs. Anuos ēšgērda, kāp Mēkaluojaus papunis japans-kuo vainuo kariava ož jūru mariu, kāp anon pati kēpšos Margēninku tīralie paklaidēna, ka ējē no-mēi, merga palīdiejēs, kāp sosieds Peldžios nu stuo-ga nukrēta, aitvara batīkuodams, kāp par Kaliedas ēdams i bažninčē ons pats ont Gaidē kalna dūšēs matē... Plēka buočiaus galva bova prikimšta vēsuo-kiūm baisiūm dalīku. Retsīkēs terp pasakuojēmu ons mergas muokē dainioutē:

– No, mergelēs, a žēnuotav ton dainē? „Šēlts rīts ē mēgluots, avēna kolis garbanuots...”

Jugana žēnuojē vēsas tas pēimēnūm blevīzgas, anuos mergātē sovēsam napatēka, diel tuo paprašē:

– Padainiok, buočieli, kuokē nuors gražē dainē.

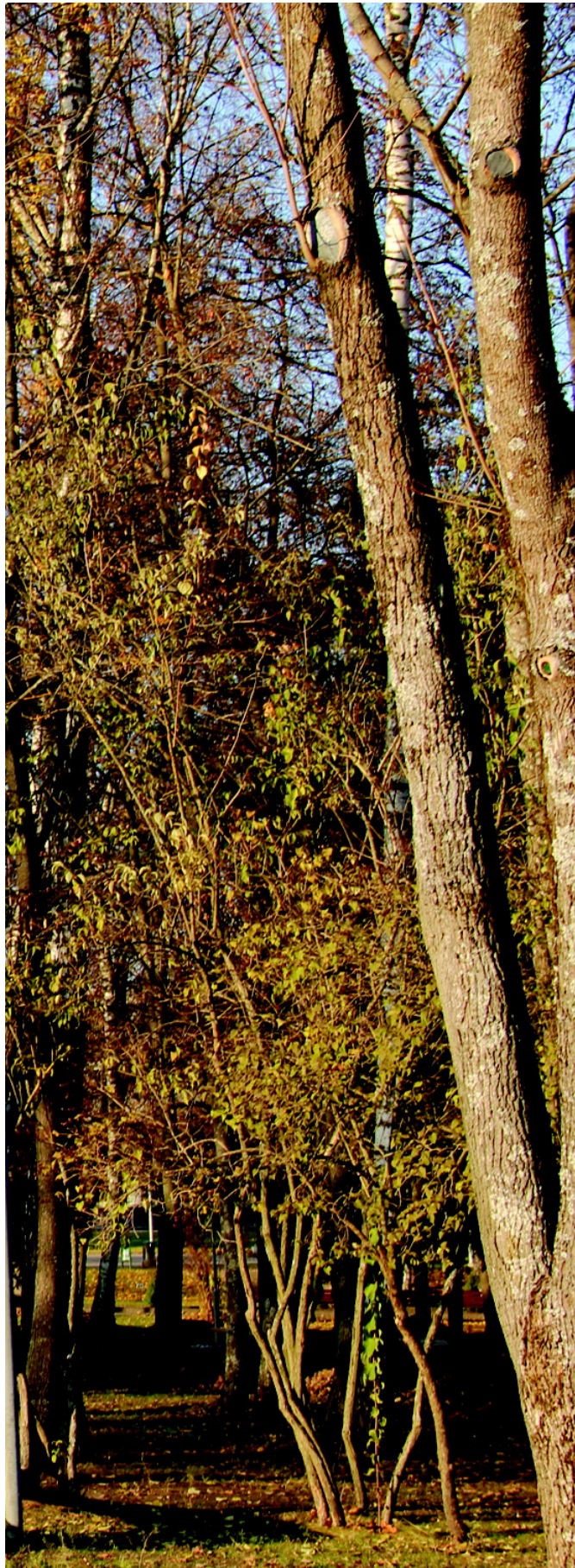
Bet gražiūm dainiūm Mēkaluojos nabatmēnē. Ju-gana pamēslējē, kad panelē diel tuo ē pabiega i al-kierio, kad narēktom buočiaus plepalūm klausītēis. Tik vakarou sobrieškos ana pasēruodē tarpdorie. Saujuo nešies kelis pēningelius, katrus atēdevē buo-čiou ont tabuokas. Tatā bova ženklos, kad svetiou laiks ēšētē.

Priš Vēsus Švēntus Elzbieta mergātēs ēšlēda no-mēi ont trējūm dēinūm, prisakiosi ēlgiau naožsē-būtē diel tuo, kad priš Kaliedas darba nusēmata daug. Jau prižadieta pasiūtē dvejus kailēnius, vuo tēkriusē ē dā kas nuors atneš. Par Kaliedas Ston-čiaus Melēs veselē, tad rēks jaunoujē apsiūtē. Vuo ē tēp daug kas priš šventēs naujus drabužius tēikas sau ē vākams.

Nomus Jugana atrada tuokius, kap ē palēkosi, tik pri mamas luovas ont kartēs siūbava luopēšis, kat-ramē knērkē dā vēina seserelē, Vēktuorējē pa-krēkštīta. Vākā dēdēlē apsēdžiaugē Juganas sogrižē-mo. Matā, sesou darbus dērbs, mama tories laika so mažōjē pabūtē, vuo anei galies daugiau padikē-nietē ē padūktē. Ont Vēsūm Švēntūm ēš tarnistēs parejē tik sesou Paulē, trīlēkas metu mergelē, katra Lēipgēriūs pas Stumbri ož pēimēnē tarnava. „Tā mergātē reikiejē vaikioko gimtē“, – lioub dūsautē mama. Matā, doktie auga ēšdikosi, omžēnā so vai-

Rodou. Mukienēs Danutēs portēgrapējē

(Nukelta i 24 p.)

(Atkelta iš 23 p.)

kiokās pešies, vėsuokiū zbėtku lioub prasėmanītė. Napadieję ni barėms, ni tieva dėržos. Sunkė bova anon i kuokė nuors tarnīstė itaisītė. Je seseris, mažas būdamas, svetėmus vākus kavuojė, Paulė ni ož kon nanuorieję auklė būtė – natoriejė kontrībės vākus buovītė. Nu dešimtėis metu ėjė i žmuonis ož pėimenė. Mamelė vės narėmava, kad doktie so vaikėgalės puo pėivas ė krūmalius gīvuolius baganīdama, gal prisėgaudītė vėsuokiūm bjauriūm dalīku. Dabar, paklausta diel kuo parėjė, paaiškėna:

– Gaspadėnė sakė, kad papunis atvažioutom oždarbė atsėjimtė. Gīvuolius jau i tvarta oždarė.“ Muotina nusmelkė šerdi – jau kon nuors būs pridėrbosi...

– A tau nablėpė puo šventė atėtė?

– Ne, sakė, kad nabrėk.

Žėnuomās, kėta meta anuos i tarnīstė nabipavadinė. Kon padarisi, tories nomėi pabūtė. Rasiet kas nuors ož posmergė paims, bet kad vāks tabier – ne merga. Tad būs šeimīnuo dā vėina borna.

– Ak, kuo aš ėe dūsaujo? Kas ėe gal žėnuotė, kāp atsėtėks. Pagīvensėm – pamatīsėm, – dalėjuos muotina sava rūpesnės so Jugano, kumet, vākams sogolos, lėka vėinė dvė pri koknės. Jugana, ožsėplėkiosi lengva šarma, trinka galva ė apsėpraustė nuorieję – jug svetėmūs nomūs tik borna rītās šalto vondėnio talioub pamuozuotė. Tėp gerā dabar bova šnekietėis priprastuo jaukiuo kertie so mamātė aple vėskon – ė aple niekus, ė aple rimtus dalikus. Goltė mergātė nuėjė i prišėninkė, katruo vėsumet stuoviejė pakluota luova parėnontims. Pabakėnosi pasėtrauktė seseri Paulė, Jugana šmurkšteliējė puo jau prišėldītās patalās, ėšsėtėisė luovuo vėso ėlgomo. Kāp gerā nomėi, kāp gerā! Tatā ne panelės kamaruo, vieju parpotamuo, i bėti sosėrėitos puo senās kailėnės tūnuotė. Atsėgaus šėrdės par tas tris dėinas, atsėgaus... So tuoms švėisiuoms mintėmis mergātė ė ožmėga.

Oždūšėniu dėina, pasėkinkiosio Šėrvoujė, tievā ėšvažiava i Lėipgėrius. Mama džiaugies, kad Jugana nomėi. Palėka anā rakta nu šopliedas, kor stuoviejė douna ė baronkas gals mažājė. „Je bliaus, pakromtīk baronkas kōsnieli ė padėrbk toška. Vedo ėlgā naožsėbūsiav“. Tošks ėš baronkas bova Daubarienės godrībė. Kėtas suoduos muotrėškuosės mažėlelems toškus lioub dėrbtė iš dounas. Vākā nu rūgštėis pėlvās sėrga ė na vėins nu tuo lioub numėrtė. Juga-

na žėnuojė, kad nomūs šalėp dounelės vėsumet goliejė baronka, katron mama ėš paskotėniūju švėntuoms a torgaus dėinuoms lioub nupėrktė. Mosiet diel tuo ėš būrė anuos vakūm tik mažėlielis Petrielis tabova mērės. Mergātė soprata ė ton, diel kuo mama pasėšuvė i Lėipgėrius važioutė. Nanuorieję ėšlėstė papunė vėina. Jug tas tėkriausė nuklīstom pas kuoki nuors sava pažīstama, katrūm kuožnuo suoduo toriejė, ė ba posbotelkės naapsėetom. Vuo ožgierės pakeliou ė vāka oždarbi galiejė ėšbarstītė. Mamā mosiet rūpiejė ė sožėnuotė, diel kuo Paulė tėp onkstėi bova nomėi ėšsiūsta..

Juganā posdėinis prabiega basėdarboujint, basėžīgīoujint: vėrė bolvīnė, pluovė grindis, ėšskalbė mažėlelės siaustovės, apveiziejė gīvuolius ė vajevuojė so Paulė, katra vės kėrkėna bruoli Alpi ė mažuosės seseris – Jostīna ėr Elėna. Tievā parvažiava puo pėitu, isemetėn i ratus maišelius so grūdas ė bolviems, rišieli lėnūm, avėis rėita ė dounas kepala. Mosiet kažkėik gava ė pėningās, bet Jugana tuo naklausė. Dounas kepals ton pati vakara bova prarėikts, ė vėsė gava puo gera abrauka.

Kėta rīta mama atsėkielė ankstiau nego vėsumet, ėšvėrė cvėklīnės so avieno. Lėkosi douna ė apvėrta avėis karka atėteka Juganā. I rišieli mama dā idiejė kroupu terbelė: „Ka ėšalksi, paprašīk panelės, kad lėstom potras ėšsėvėrtė“. Mergātė pajiemė sausa smolkė mamas ronka ė priglaudė pri sava žonda ton daugībė vagūm vagieliu ėšraižita anuos delna, vuo paskiau pabočiava anon. Delns bova šėlts, sokėitiejės nu darba. Mama vėiziejė i doktėri ėšplietosi akis, ligo nasosėgaudīdama, kas ėe daruos, bet nieka nasakė. Juganā atruodė, kad nasosėlaikīs naapsėašaruojosi – tuoki gera ė brongi bova anā mama.

– Mamelė, a to pati nuors pakaštavuojė mėsuos? Mon tėik krauni, vuo jug ė kėtims reikies.

Muotina švīpteliējė:

– Nabėjuok, vakāli, nomėi nieks bado nanumėrs. Puondėivs neaplės – kiaulės nasojies. Vuo to sosėbėngė par ton puora miensesiu. Matau, kad naprivalgā. Rasiet ė naėšsėmėigti, rasiet, ė gera žuodė naėšgėrsti? Vuo pasėgoustė mon nanuori.

– Narūpinkis, mamātė, nier tėn monėi tėp prastā. Panelė ba rėkala nabar. Kartās ė pri šėltūm pėitu pavadėn. Tik mėiguotė kamaruo geruokā šalta. Rasiet senouji dėvuona doutumi neštėis? Jug žėimā

(Nukelta i 26 p.)

(Atkelta iš 25 p.)

prasėdiejos dā šaltiau bus.

– Ak to, vakāli! – sokrota mama. – Ėr kāp aš nepamėslėjau? Dousio dabar tau sava koska. Vuo ka pasnėgs, važioudama i Salontus, atvešio patalātius. Dabar biek, pakol vākā nasokėla, – ė dā karta apkabėnosi, ėšlėda doktėri pruo doris.

Dā nabova prašvėtėn, ė mergātė toriejė ĩtėmptė akis, kad pataikĭtom ėtė tako, patėžosio nu driegmies. Tuoldama nu nomūm, Jugana mėslėjė, kāp ĩr gerā anus torietė, žėnuotė, kad, tėn parejosi, rasi mama, katruos geroma ožteka vėsims nomėi esontims ė nesontims. Mergātė nešies rĭšieli so pravėnto. Koska, ožsiausta ont petiūm, kvepiejė nomās, mamas skrĭnė ė dā kažkou ba gala gero, kuo ana namuokiejė apsakĭtė.

Teisibė sakė Elzbieta, kad darba priš Kaliedas būs daug. Dėinas rėtuos apniokosės ė baisė trumapas. Lig sombrieškiu panelė skobiejė sosiūtė siūlės so mašino. Vuo kailėnius ėštėsā siova ronkuoms pri žėbalėnės lėmpas. Kailius karpė pati panelė, bet kuožnuos ėškarpas kraštus reikiejė ėšvadoutė nu vėlnu. Abėdvė mergātės gava puo žėrklės ė karpė vėlnas, taisĭdamas vėita siūlė. Puo tam terp dvėjūm ėškarpu diejė solėnkta ėrka – joustelė skūruos, nu katruos vėlna bova nuskosta so brėtvo a peilio. Par ketorlinka skūra reikiejė ėšvarstĭtė lėnėni nomėi verpta, sosokta, vaškouta siūla. Priš pradedont dĭgsnioutė so ĩlo orbėna skĭlelės, par katras kaišiuojė ašmėninkė adėta. Kuožna dėgsni varė atgrėždamas siūla, tad par vėina skilė adėta linda do karto. Ju-

gana tik dabar soprata, kam bova rėkalings Mėkaluojaus darbs.

Nu karpuomu ė skotamū vėlnu truobuo vėskas apsėvielė gaurās. Ožvės sunkiau bova atrinktė ėrkas žombūm kraštams, katras panelė prisioveniejė so mašino. Siūlės daugiausė dĭgsniava Ancė, bet puo biški ĩgoda ė Jugana. Abejūm pėrštā bova sobadĭtė, pūsliūm pritrintė lig kraujė, gelou nu siūlu tompĭma. Bet kon padarĭsi – reikiejė pakėntietė.

Pėrmūsius kailėnius pasiova par ketorės dėinas. Panelė apvėlka anās Ancė, atsėžĭmiejė, katruo vėituo rėk sosiūtė gozėkus. Pasėtraukosi kėik i šali, kraipė galva, apveiziedama kailėnius ėš vėsūm posiu.

– No, mergelės, kāp atruoda? A būs gerā? Bedaukienė torietom kontėna būtė. Bjauros bova darbs pri anūm. Kailė kėitė, naėšvalkavuotė kap reikint. Ėš minkštūm kailiu grėtiau pasiūsem.

Ancė ėšsenierė ėš kailėniūm, apšėlosi, linksma.

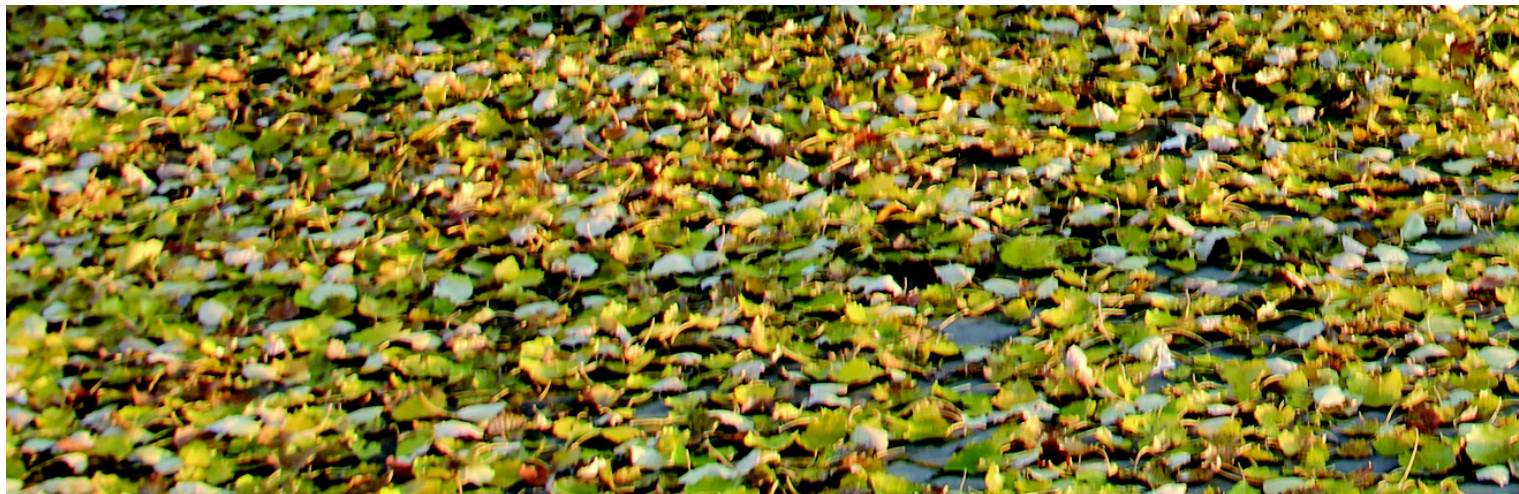
– A pasabnos drabužis, a niekor naspaudė, naveržė?

– Ne, ne, – atėtarė mergātė, – anėi mon platė ĩr. Lai Jugana apsėvelk, nuoro paveizietė, kāp anei ant žmuogaus atruoda.

Jugana naujūs kailėniūs, gal sakĭtė, nuskėnda. Joukies sokėniedamuos, soprasdama, kad nikuokė dailoma iš anuos nagal būtė. Tik šeloma ė minkštoms bova ba gala maluonos.

– Šėn nedielė kėtūm siūtė nabiprisijimsem, tad, mergas, pradiekėt vėlnas ėš truobuos rinktė, – pasakė muokĭtuojė.

Daug maluoniesnis darbs bova siūtė kraitĭ Stončĭiaus Melė. Vėsas trĭs karpė, raižė lenėnė druobė. Panelė rarėna mašino, siūdama dvėkartės patalams,

ontšnarktius puodėškuoms, atlonkstidama drobolės, skuoterkės ė dėvuonus. Mašinas vinda soktė panelė pristatė Ancė. Ka lioub pavargtė, lėda ė mergātiems puo kuokė ėlga siulė ėš palengvo ėšvaritė. Bet Juganā daugiau teka dėrbtė so pėrstās, ėšsiovėniejint kėlpas ė pritvėrtėnont gozėkus. Mergātė vėsa gīvenėma atsėmėnė ton dėina, kumet Stončienė atnešė siūtė šliūbėnė soknė, atsėvesdama ė sava doktėri. Ont stala pasklėdė baltus sėlkus so audėnie atmuštās kvietkās. Bet ė ož tuo audėnė žvėlgesi gražesnė Juganā pasėruodė pati Melė: apvalio veidelio, platiuoms mielėnuoms akėmis, papūrosės rosvās plaukās, sopintās i do bėzo. Jugana šėrdės sogėla, pamėslėjos, kad priš sava veselė nabus tuoki graži – jugnator ni skaistė veida, ni mielėnūm akiūm. Bet pati sau pasėžadiejė, kad plaukus ožsėaugins, ka tik ėšmuoks siūtė ė pradies gīventė ont savės.

Juganas muokslā tėsies dvė žėimas ė dvė vasaras. Par ton laika mergātė ėšmuoka tėik, kad pati galiejė pamieroutė, sokėrptė ė pasiūtė bikuoki vėršotėni ė apatėni drabuži muotrėškā a vākou, vuo daugiau pasėstėngosi, ė vīrou. Mašino bėrbėna na bluogiau ož patė muokītuojė. Ėšsėgodrėna skaitītė žiornalus, katrūm atsėrada Lietovuo – anus panelė lioub parsėneštė ėš Salontūm. Jugana ėšmuoka parinktė tinkamus siovamū drabužiu fasuonus Elzbietas klėjėntiems, katruos tou lioub būtė dėdėlė kontėnas – jug kuožna nuoriejė būtė straini, napanāši i kėtas. Na vėina sakė, kad Daubaralė pasėrinka darba pagal sava pruota ė muoksloma, nu kuo mergātė kaita šėrdės ė žondā.

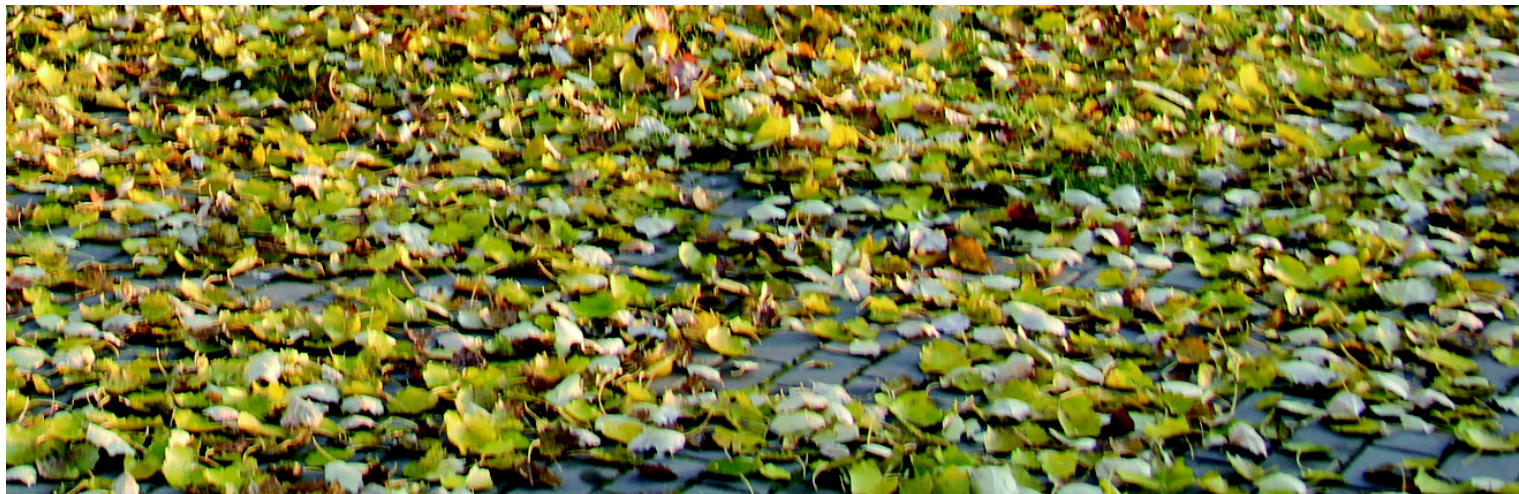
Pastaroujė vasara Jugana pas panelė babova vėina

– Ancė priš posmeti ėšėjė, vuo kėtuos i anuos vėita dā neatsėrada. Nomėi mergelė retā kumet balioub vākštīuotė – nabibova ni laika, ni rėkala. Matā, valgio rūpintėis nabreikiejė; maitėnuos ėš vėina so gaspadėnė. Panelė pati pripažėna, kad pėlvou Jugana ožsėdėrbonti so kaupo, diel tuo retkartės lioub pakėštė posliti a lita, a kuoki sena drabuži, katron Jugana galiejė parsėsiūtė pagal sava nuora. Tėp vėinā puo kėtuos ana sesereliems ĩtaisė ėšėigėnės šlebelės. Mamātė palaidėni ė selkėnė koskelė Jugana nupėrka ož sotaupītus pėningelius.

Prasėdiejos rodeniou, panelė Elzbieta taisies ėšlėstė sava muokėnė „gīventė ont savės“. Nupėrka marga plaunama sėlka ė pasiova anā ėšėigėnė jopelė so paraukėmās ė balto apkaklėlė.

– Jau i mergas esi ėšėjosi, reikies ė bažninčė aplonkītė, ė i vakarieli nuėtė, vaikems puo akėmis pasėsokėnietė. Nanuoriek lėktė seno mergo. Apsevėlksi – moni prisėminsi. Pradiejos darba, spausk cėntus, kad gālietomi siovamoujė nusėpėrktė. Kėtėp ont paduorė gīvenėma naožsėdėrbsi.

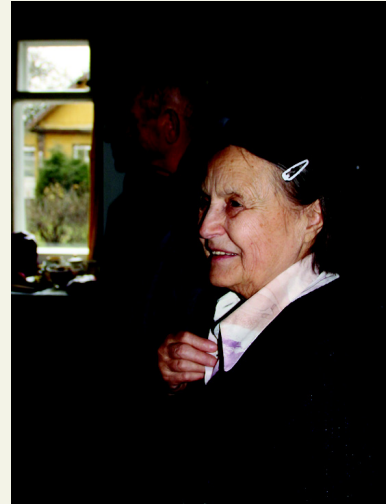
Šėlta saulietā pavakarė Jugana žingsniava nomėi tās patės takās, katrās priš dvejus metus ėjė ėš nomūm. Šin karta takā bova sausė, medė bėrštvinūs ė pastauninkūs dā žalė. Kor ne kor laukūs darbavuos žmuonis: arė dėrvas, kasė bolvės, ont pūdīmu sklėdė lėnus. Vėskas tas džiogėna mergātės šėrdi. Navargėna nikuokės abėjuonės. Gera bova žėnuotė, kad ĩr jau soaugosi, gal gīventė nu nieka nāpriklausīdama ė padarītė daug kon, kuo kėtė namuokietom ė nagebietom. Jugana tėkiejė, kad anuos gīvenėms būs laimings.

ŽUODĖ ĖR ŽMUOGAUS LĖKĖMS

EILĖS DŽERVINĖS TEKLĖS
PORTĖGRAPĖJĖS TAUTAVIČIŪTĖS GRETAS ĖR
MUKIENĖS DANUTĖS

Džervinė Teklė. Punia, 2011 m. Mukienės Danutės portėgrapėjė

VĖINATVĖ

Kor dabar vėsė ėšsėlakiuojė –
Tėi, kas i ton truoba
takus mīnė?
Ėlgesi kap druobė sovīniuojė
Ėr padiejė i gėliausė skrīnė...

Naktė ton, bežvaigždė ėr
bebalsė,
Žėborė nadegdama priėsi,
Naėškėntos atėdėngsi ėr
ėškelsi –
Lai bŭn, kas tor bŭtė.
Napakeisi...

Ar reikiejė ašaras laikītė
Nu vėinatvės ėr darbŭm
pavargos?
I longieli brazdėn skalsos lītos,
Tava tīla, tava tomsa arda...

Mukienės Danutės portėgrapėjė

KLAUSĒMS

Pavargosi žmuoniūm teisībē
Ožversta žuodēs,
Dūnst puo malagīstiu pēlkapio,
Naīstēng ēšsēkapstītē.

Ar mes galem anā padietē?
Nasērīžtam? Vuo rasiet
namuokam?
...Ruoduos, jau tēik daug
žēnuom,
Bet mosiet mažā taēšmanuom.

ŽMUOGOS ĒR LAIKS

Ēlgā veiziejē
i saulēs ēr žvaizdiūm kelius,
ēlgā sekiuojē
jauna ēr dēlstonti mienesi,
pakuol laika ēšmuoka skaitītē.

Vuo dar ēlgiau soka galva,
gindamuos akēmērkšniu
sriauta,
pakuol soprata, kad laiks
anuo valē nepasēdous.

PRAREGIEJĒMS BŪN SKAUDOS

Trīpē anon sapnūs,
smaugē pēktoma valonduo,
i akis spjauđē,
keikē niekam negērdont,
sonīkosi ēr išsekosi,
atgrasi pati sau,
ēr vēsam svietau...

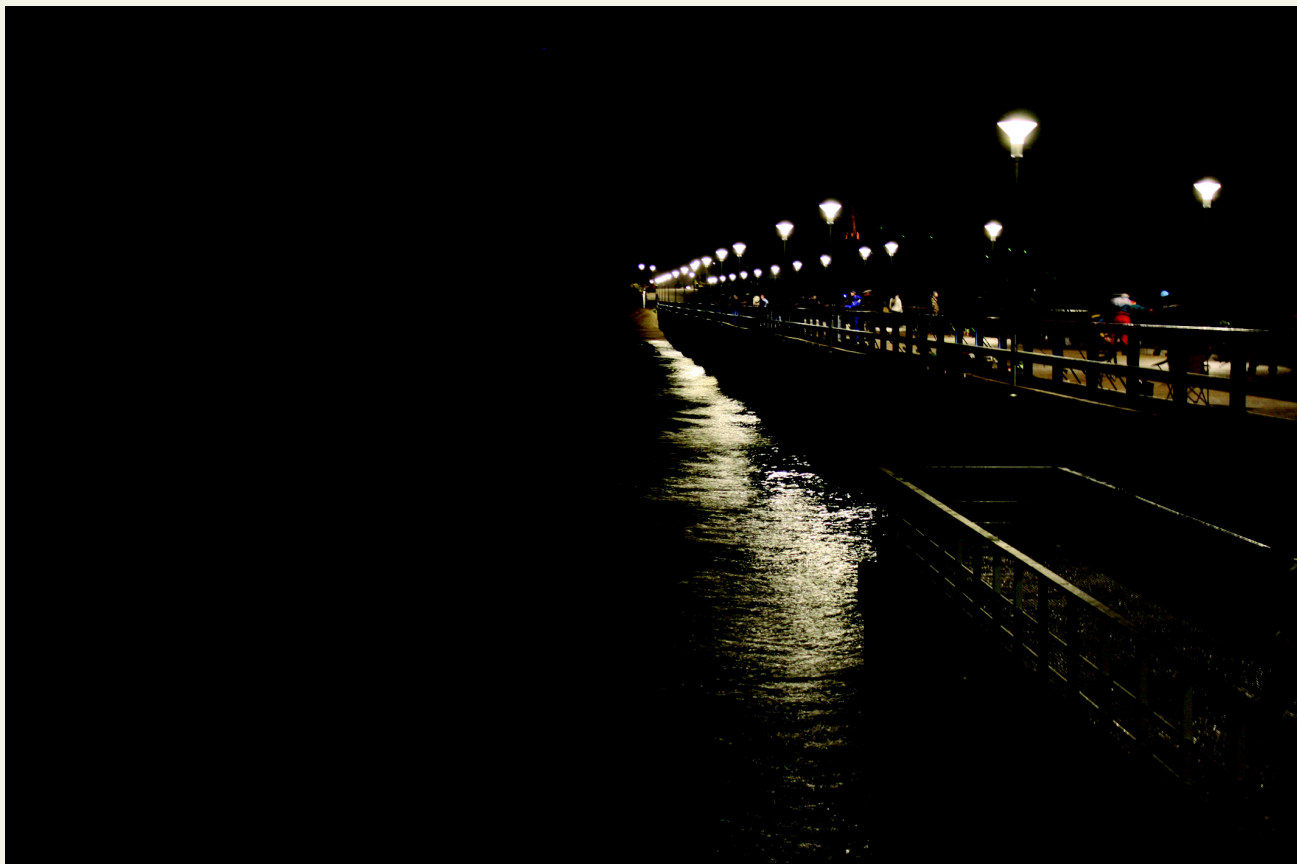
Pasaulis tau bova tošts,
baugos, sovēsam bavertis,
nabtoris nieka, kas gintom,
goustom, atjaustom,
mīlietom...

...Ēlgā nasopratā,
Ka tēp ēr toriejē būtē.
Kas gal mīlietē žmuogo,
Tēp paikā ēr nagailestingā
Žodonti sava meilē?

LAUKĒMS

Viel debesis nūslīs padongiēm,
Puo dērvas grumstās parskēls
siekla,
Ēr daiga gimstonti palaimins
Meilingo gēismē veveršīs.
Lēpdīs kregždelēs sava lēzda
Puo šelmēnio žmuogaus
nomūm –
Kas anuoms karā, svieta vaidā?
Saulelē šēlta švēisa sklaida,
Atjaunindama žemēs veida.
Jug kuožna meta tik tēp bŭn.

Tautavičiūtēs Gretas portēgrapējē

(Atkelta iš 13 p.)

VĒINMETEMS

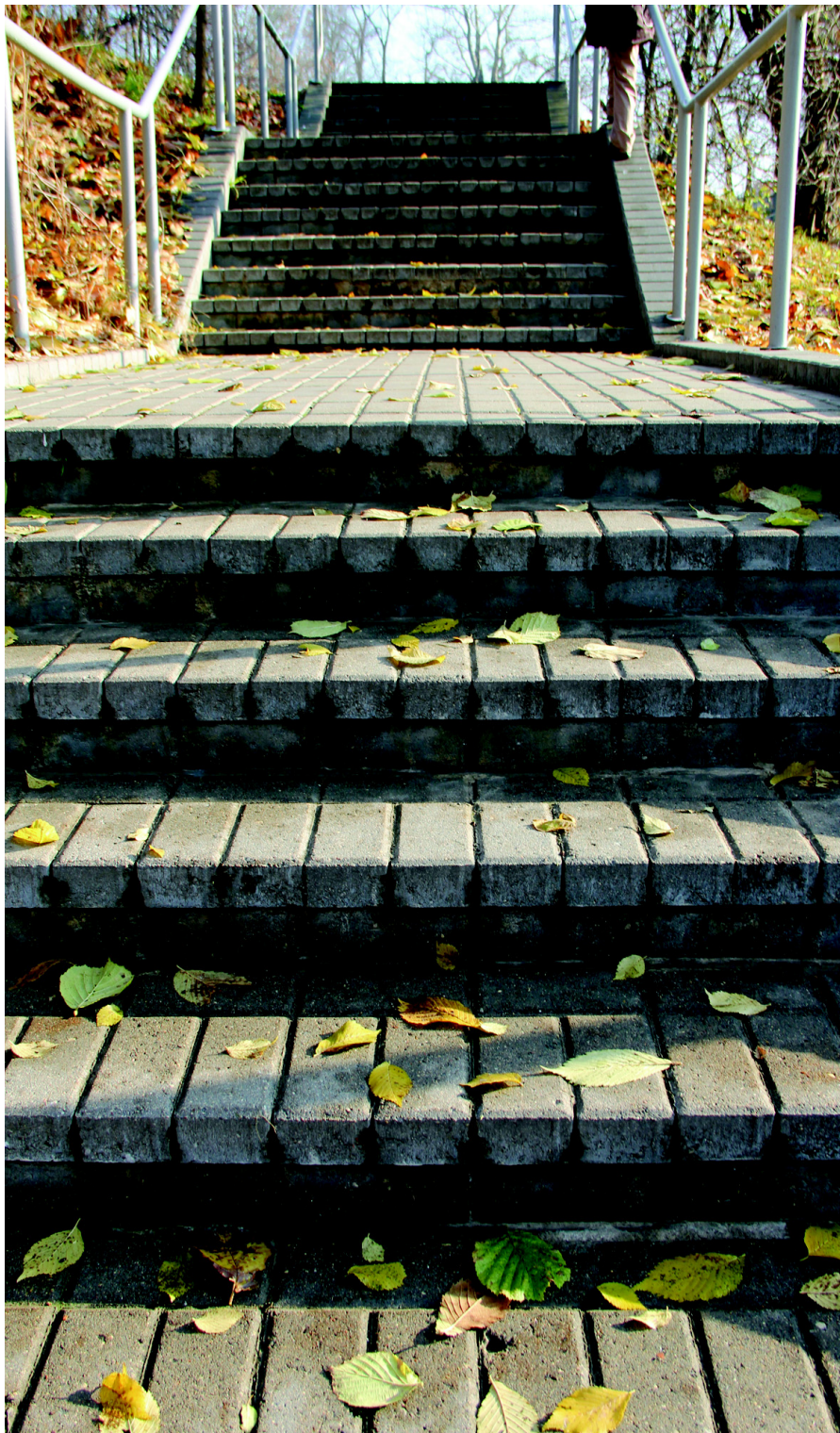
Če ēr sostuok –
tava mēiguos žuodē ēšseka.
Je dar kuoki ēr ēškrapštā,
anuo niekam nabrēk –
nabier dākta, katron
tas žuodis īvardēj.
Tad ba rēkala vargsti, nuoriedams
ožpēldītē dēinūm toštībē
svetēmās, prisironkiuotās žuodēs.
Tavēijē
baveik vēsē išējē
vēnkart so tava vēinmetēs.

VAKARS

Sošalosis, somorosius
daineliems atšēldā.
Sograibiosi žuodiu ēš pasaku,
kroupīnē paskanēni.
Nutraukosi nu dongaus
puo žvaigždelē, naktē idoudi,
kad ramē mēiguotomem,
gražē sapnoutomem...
Sapnoujo Tavi, Mama,
So žvaigždē delnūs...
Žēnau, ka švēis ana monēi
Lig kelē pabonguos.

ĒNO PAR PĒIVA

Vingiouts takieli, sugierēs
daugībēs žingsniu aida,
ar rēktom tava vingius
laikītē ož klaida?
Gal pērmāsis kelevivis
kelē ēiškuojē sausa,
vuo rasiēt skobiejē, nuoriedams
nuētē tēisiausē.
Rast' nanuoriejē primintē
žuolīna a krūma
ēr pasoka aplinkou

Rodou. Mukienės Danutės portėgrapėjė

dīel sava šērdēis geroma.
Gal taikies napabaidītē
pēmpēs, topontēs lēzdē,
ēr aplēnkē.

Vuo mes šaukam,
kad vingēs ēnontis klīst.
A nabova tēp, kad tūs vingiūs
daug gerūm nuoru sotēlpa...
Tad a rēktom peiktē

LAUKĒMS

Viel debesis nulsīs padongiņem,
 Puo dērvas grumstās parskēls siekla,
 Ēr daiga gimstonti palaimins
 Meilingo gēismē veveršīs.
 Lēpdīs kregždelēs sava lēzda
 Puo šelmēnio žmuogaus nomūm –
 Kas anuoms karā, svieta vaidā?
 Saulelē šēlta švēisa sklaida,
 Atjaunindama žemēs veida.
 Jug kuožna meta tik tēp būn.

PĒLALĒS KALNS

Vēišķeli, vēišķelāli,
 Kēik matē, kēik gērdiejē?
 Vedē na tēn, kor nuoriejē,
 vuo tēn, kor žmuonis keliava,
 klaidžiudamē, atsēgrēždamē,
 ēiškuodamē, narasdamē,
 vuo radēn, viel pamesdamē...
 Ar diel tuo kēlpuoms raitās
 aplink kalna kaubori?
 Priš ton kalna – karklu krūmālis,
 kraujē klanē ožaugēs.
 Puo kalno – žovusiu kaulā.
 Ont kalna – akmou,
 nasoprontamā ēšrašīts.

APSILONKĪMS GIMTĒNIE

Opalielis vargotis
 vingiou par pēiva, par suodna,
 pro gala tuos truobuos,
 katruo gēmiau.
 Neš i rodēnē mēglas
 ēlgesi nuogna –
 rasiet ēš anuo aš tuo jiemiau.

Dēlst mienou dongou...
 Nodēla žēids ont bevardē.
 Nīkst vardā ēr veidā
 ēš atbokosēs atmintēis...
 Tiktā nieks naēšdēlda
 kasdēinē varga
 ēš paprastuos žmuoniūm lēmtēis.

Rodou. Mukienēs Danutēs portēgrapējē

RODOU

EILĒS ŽELVĪTĒS DANGUOLĒS
PORTĒGRAPĒJĒS TAUTAVIČIŪTĒS
GRETAS

Palonga – svieta pabonga,
Dēdliausē erdvie ēr marēs be krašta,
Svajuoniū pilis ēr vakarā,
Mintims lekont paskotēnēs tēltās i
begalībē.

Tēn rudinīs šaltē ēr driegnē,
Tēn viejē stēpriansē ēr šiorpē,
Tēn mēglas nu jūras līg bangas,
Apguobosēs zemē marškuonio.

Rasvē saulielidē zemē gluosta...
Išeisem, išklīsem, negrišēm,
I sava zemē, nomus, pas artēmus
Žmuonis, so katrās pradiejuom
Šiuos zemēs keliuonē...

Rodēns spalvas ēr tīla...
Krentontīū lapu kvaps...
Dar sunkē soprastē,
Kad laiks pasēsoka,
Kad rēk sosēsapaustē
Ēr žēima priijimtē kap sava
Līg kēta pavasarē,
Kētuos šēlomuos...

Aš tou tako ejau ēr dar eisio,
Pri jūras, pri kuopu, pri sava pošū.
Ēr kalbinsio praejusius metus,
Mienesius, dēinas, lēkēma,
Katros vedē ēr nešē pri jūras,
I vasaras karštius,
I saulēs ikaitintas kuopas,
I laika, katros če netor
Ni pradiuos, ni pabaiguos,
Katros prasided ēr bēngas
Jūruo...

To neklausk aple mūsa praējusi laika
Ēr neginkis jau tuo, kas praējē.
Jūras viejē užpostē mūsa vasaras takus
Ir sogriuovē zemēškus tēltus.

Nusinešē vasara
Kuopu karšti,
Jūras porslus
Ēr vēlti sogrīžtē
I tou dēina, i laika,
Kumet nieks neklausē,
Kor ēini, darā, kou galvuoji,
Kor nereikiejē sovestē
Saskaitū

So sava sāžēnē, so tās,
Katrēms nosēdiejē
Mintim, darbās,
Neklausdams,
Kor nuves tas kels,
Kor nieka nerēk galvuotē,
Tik eitē, kor šauk tavi
Laimēs tuoškēms,
Gīvenēma spalvas
Ēr nuors būtē laimingo.
Bet tamē vasaras karštie
Bovuom ne vēinē.
Pasēklīduom dongaus platībies,
Vuo tēi, katrēi lēka už mūsa,
Līg kokiuo mēgluo paskēnda,
Ēr traukies i savi,
Užmērštē, palēktē,
Nelaimingē...

Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus

Rietavo kunigaikščių Oginskių koplyčia Rietavo parke
Vyto Rutkausko nuotraukos